

Nemunas

Nr. 11
(374-815)

2012 m.
kovo 22–
balandžio 4 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Dmitrijus MATVEJEVAS. „Birutė Mar“, 2006.

Tiltai

3-7 p.

Eugenija ŽAKIENĖ

Žiemos užrašai

Aldona ŽEMAITYTĖ

Knyga kaip vizija
ir kaip gyvenimas

Fotovi(t)ražai 41

3 p.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Garsiai ir tyliai

2 p.

Kristina BAGUCKAITĖ

Scenoje – Joanos Arkietės manifestas

9 p.

Andrius JAKUČIŪNAS

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“
įveikdavo „geležinę uždangą“

10 p.

Kitas „Nemuno“ numeris išeis balandžio 5 d.

Dvi spektaklio „Plėšikai“ stilistikos: Francas tévo namuose, ...

... plėšikai miškuose.

Garsiai ir tyliai

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Garsiai

Spektaklis Kauno dramos teatre „Plėšikai“ pagal Friedricho von Schillerio pjesę „Plėšikai“. Dveji „plėšikai“. Iš tiesų tai skirtingi kūriniai, nors ir ilgokai, pasak režisieriaus Artūro Areimos, jo namuose gulėjo jam toks svarbus romantizmo autorius. *Gulėjo* jis knygose su visais įmanomais tam laikotarpiui nériniai, dūsavimais, rankų grąžymais ir aikčiojimais, o XXI amžiaus režisierius sugalvojo visa tai nutrinti, paslėpti ir pastatyti naujus „Plėšikus“, kuriuose praeitis bastysis lyg šmékla, o kitkas jau priklaujys šiandienos pasaulyui. Tiesa, taurumo ir idealizmo siekiai, sudarantys esminį kūriniu pagrindą, išlieka svarbūs. Tragiškų likimų asmenybės trenkiasi į gyvenimą aplinkybes, bergždžias idėjas, nepateisinamas vilnis. Todėl A. Areima kalba net apie... žmogiškumo praradimą.

Pirmasis maištingas F. Schillerio kūrinius – drama „Plėšikai“, parašyta jam dar besimokant Karlo mokykloje 1779–1780 m. Karlas Eugenijus F. Schillerių supykdi, ir štai – slapčia naktimis parašyta pjesė, kurioje rasime ir drąsos kovoti su tironais. Rašytojui dėl jos teko patirti ne vieną išbandymą, tačiau pasisekimimo teatre pjesė vis dėlto sulaukė. Sulaukia iki šiol.

„Spektaklio pagrindas – šiuolaikinio žmogaus ironiškas požiūris į viską, kas kadaise būdavo suherojinama, iškeliamas virš kasdienybės, laikoma Dievo apsireiškimu ar likimu. Scenoje juokiamasi net iš paties teatro, iš jam rašytos pjeses, iš herojus vaidinančių aktorių...“ – teigiamo spektaklio anotacijoje. Tačiau ta ironija tokia švelni ir nekalta, kad net kiek „nepadorios“, drastiškos stiliaus vingrybės verčia labiau gailėtis, nei juoktis iš visų mūsų išvardytų. A. Areimos spektakliai dažnai pripildyti praeities, likimo kuriamų šméklių, kurios slankioja veikėjams iš paskos ir gundo rinktis pačius kardinaliausius, skaudžiausius gyvenimo žaidimo eimus. Pralaimėjimas kovojant su savimi ir kita tuomet beveik neišvengiamas. Nuopolio duobė gili, tačiau jos gylis vis dėlto išmatuojamas kokiais nors matais. Ši kartą – antidekalogo grafomis. Spektaklyje skaudžios temos skleidžiasi kiek neiprastomis formomis, kurios turėtų lyg ir pažadinti žiūrovą prieš paklausiant itin svarbių, esminių klausimų. O režisierius toliau brėžia dar „Markizéje de Sad“ pradėtas stilistikos paiešką kreives.

Spektaklyje vaidina: Gintautas Béjeris, Saulius Čiučelis, Tomas Erbréderis, Aleksandras Kleinas, Inga Mikutavičiūtė, Indrė Patkauskaitė, Tomas Rinkūnas, Artūras Sužiedelis, Sigitas Šidlauskas ir Medonas. Aktoriai jauni, nes ir režisierius jaunas. Net seną tėvą vaidina to paties amžiaus aktorius, tiese, jo veido mes nematome. Taip buvo

lengviau susikalbėti, vieniems kitus geriau suprasti, pateikti naujų idėjų, atsipalauiduoti ir tiesiog žaisti. Spektaklyje matome Donatą Medzevičių, kuris net nera aktorius, o vadybininkas ir hiphopo atlikėjas. Jo prireikė spektaklio gyvybei dar labiau ižiebtį ir kurstyti. Medonas atviras momentiniams impulsams, greitai reaguoja į tai, kas vyksta čia ir dabar, tada ir spektaklis labiau pulsoja, tame nelieka išprastų štampų.

Apie ši pastatymą, pagrindinius jo sumanymus pasakoja režisierius A. Areima: „Repertuare spektaklis tikrai išskirkis, nes yra itin gyvas, dinamiškas, žaismingas. Jame labai daug vietos improvizacijai. Žiūrovai kaskart pamatyti vis kitą spektaklij. Tiesa, namų linija kiek pastovesnė, o plėšikai gali šeilioti, kiek tinkami. Be abejos, yra F. Schillerio tekstas, nuo kurio nepabėgime. Romantizmą norejosi siek tiek atitraukti, kad tekstas mus geriau pasiektų, neliktu jokios širms. Gynasis poetiškumas mums jau nera tokis suprantamas. Daabar plėšikai neina į mišką iškėlę špagų. Žaisdami galime daug atrasti, net pakeisti spektaklio ritmą, tačiau kyla ir šiokių tokių pavojų. Bet ši kartą norėjosi itin gyvo spektaklio.

F. Schilleris mane žavii savo gilumu. Jo kūriniai ypač sudėtingi ir problemiški. Pagrindinio veikėjo paveikslas niekuo ne nusileidžia W. Shakespeare'o Hamletui. Kita vertus, „Plėšikai“ yra pirmoji F. Schillerio pjesė, jি akivaizdžiai per ilga, su nekreikalingais pasikartojimais. Tačiau tai netrukdo ieškoti žmogaus, jo vertibių. Todėl ir aš savo spektaklį pavadinau „antidekalogu“, kad atkreiptumėme dėmesį į svarbiausias vertybės, vėl jas surastumėme. Ar dar išlaikėme žmogiškumą, ar tikrai esame tokie žiaurūs ir negailestingi net artimiausiems žmonėms? Ar tikrai esame tokie „pseudistai“, kokie rodomi plėšikai? Tai klausimai, kuriuos kelia spektaklis.

„Plėšikai“ buvo vienas sudėtingiausios mano darbų. Teko ilgai jaukintis romantišką F. Schillerio tekstą, kad jis prabiltų ir šiuolaikiniams žmogui.

Įvardytas Kventino Tarantino stilis taip pat yra daugiau žaidimas nei realybė. Gal net labiau primena Bertoldą Brechta, jo idėjas, tačiau dabar tai mažai kam ką sako. Tiesiog norėjosi žaisti gangsterius ir tuo sėtą pasakyti. Kūrėme be galio smagiai, daug visko prigalvojome, todėl vėliau buvo gana sunku tai sujungti į bendrą visumą. Labai skiriasi plėšikai ir Franco namuose scenos.

Pjesės aktualumas slypi jos filosofijoje, gelmiškiausiose paieškose, o ne socialines ar kitas apčiuopiamas aktualijas gvildenančiuose klausimuose. Paprasciausiai ieškojome žmogaus. Spektaklis kalba apie tuos, kuriuose netapo žmonėmis arba jau tapo nežmonėmis. Mums svarbus vis labiau į mūsų gyvenimuis besiveržiantis „pseudizmas“ – visokie menkiniekiai, kurie kasdien vis keičiasi, valdo mus tarsi būtų bent kiek reikšmingi. Tiek daug dėmesio ir jégų aukojame absolutiems niekams. Gal tai tam tikra naujos filosofijos forma. Tačiau ir jি juokinga. Diana Kuzmickaitė, su kuria dirbame juo

antrą kartą, yra kostiumų dailininkė. Ir man, ir jai personažo detalių atsiranda jau kuriant spektaklį, niekas nespindžiamai iš anksto. Tai, kas bus scenoje, labai daug lemia aktorių, jų atrasta veikėjų plastika, kalba, mafieros. O scenografiją aš dažnai pasileiku sau. Man tai paprasčiausiai padeda kurti. Kol nematau scenos, nematau ir paties spektaklio.“

Aktorius S. Čiučelis, vaidinantis Francą: „Man be galio patiko Romantizmo epochos kūrinyje ieškoti jauno žmogaus. Per klasišką žvelgti į šiandieną, kalbēti apie mūsų problemas. Iš tiesų nebuvu taip lengva jas rasti. Prireikė bendrų mūsų visų pastangų, tačiau labai padėjo tai, kad režisierius turėjo tikslų spektaklio vaizdą. Visgi tai netrukde palikti daug laisvės visos trupės ieškojimams. Labai žavii laisvė dirbant, kai lengva susikalbēti ir tvyro pasitikėjimas.“

Man kalbēti apie likimo, gamtos nuskriaustą žmogų, nepatyrusį taip trokštamos tėvo meilės, buvo labai artima. Kažkada teko mokytis kartu su vaikų globos namų auklėtiniais. Jie visi vaikšto su užslėpta nuoskauda, nors jų istorijos labai skirtinos. Šis skausmas dėl fatališkos gyvenimo neteisibės sieja žmones, gyvenusius F. Schillerio laikais ir šiandien.

Tyliai

Mes ne Ispanijoje, niekas vėduoklėmis nemojuoja ir dainų nedainuoja, tačiau Kauno menininkų namuose pastatyta Peterio Chirčo pjesė „Rečiausia meilės istorija“ kompozitorius Vidmantas Bartulis pavadiino sarsuela. Jos žanro ištakos glūdi ispanų teatro istorinėje praeityje, būdinga lyrinio pobūdžio pjesė, dialogai, kurie keičiasi su šokiais, dainomis ar muzikiniais numeriais. Pjesei netiko nei komedijos, nei tragedijos vardai, todėl teko akcentuoti ne nuotaiką, o formą. „Rečiausia meilės istorija“, kurią pastatė darbar jau režisierius Viktoras Valaišinas, sieja du aiškiai skiriamus spektaklio klotus – vyrų ir moters dialogą bei ganyrystiškių muzikos ir videovaizdų intarpus. Toks muzikalus, vis atsikartojantis ritmas ir atvedė spektaklį į sarsuelos. Scenos centre metronomas mojuoja rodykle, skai-

čiuoja gyvenimo ritmą, o vėliau stabtelėja ir verčia žiūrovus susivokti.

Pasakojama istorija išties įsileidžia ne taip greitai, nes vyras ir moteris (aktoriai Eugenija Bendoriūtė ir Petras Venslovas) – sunkiai nubréžiamais, realumo ribas kiek praradusiais pavidalais. Svajotojai, gretimųjų pasaulių vaikščių, idealistai. Pjesė apie amžinas idealo paieškas, žydrosios paukštės gaudymą ir negebėjimą jos, čia pat tupinčios, pamatyti.

V. Valaišinas teigia savo spektakliu norėjės paskatinti žiūrovus atidžiau ir nuoširdžiau pažvelgti vienas į kitą. Tada ir kasdienybė galiapti stebuklą. Spektaklyje moteris įsiurbusi į savo svajonę, vaizduotėje apsigyvenusį vyra, lyg į savo pačios esminio savybių patvirtinimą. P. Venslovo personažas vyresnis, todėl tarsi tampa vedliu, kuris žymi jos ateities žingsnius ir kryptis, išnaudotas ir praleistas galimybes. Jis ją mato, o ji klausinėja ir ieško jo visiškoje tamsoje, bando nuspėti ir atpažinti. Todėl meilės, kuri yra nesuvokama ir visiškai alogiška, istorija ši kartą krypsia gilesnių dvasinių paieškų link. Pasirinkimas tampa pagrindiniu asmenybė formuliančiu kriterijumi. Keičiausia, kad spektaklio pabaigoje moteris gali susitikti savo idealą, paversti jį realybe, jei dar nera ja tapęs. Tačiau kartu gali ir vėl išsiskleisti baimė nusivilti.

Nors kalbama apie „rečiausią meilę“, nuolat kyla mintis, kad tokiuose ieškojimuose daugiau ar mažiau esame paskendę visi. Tai, kad meilė spektaklyje yra iliuzinė, jos nė kiek nepaneigia ir nesumenkina. Tik stumteli į kiek gilesnius žmogaus sielos užkabarius, kurių kasdienoje beveik nematyti.

Antrajame spektaklio plane – V. Bartulio muzika, mėginanti sekti dvasines veikėjų slinktis, ir Gintaito Velyvio sukurtos vaizdo projekcijos, grafiškai bréžiančios pagrindinius dviejų žmonių pokalbių motyvus. Muzika padeda nutolti nuo gyveniminių realybės, o grafika lyg į vėl sugrąžina. Taip spektaklis balansuoja ant gyvenimo ir vaizduotės, sąmonėje kuriamų vaizdinių, o gal paraleliu pasaulių ribos. Tik kai pokalbiai ir vaizdo projekcijos keičia vienius kitus taip tiksliai, ritmiškai, sapno, fantazijos atmosfera kiek išsenka. Spektaklio stilistika tarsi išspinta į viena kitą vis keičiančiu plotinių žaismę. Apskritai aktoriai, regis, itin paklusne režisieriaus rankai – kiekvienas žingsnis, žvilgsnis ar judesys atrodo tiksliai apskaičiuotas ir numatyta. O ir pati stilistika mus tarsi grąžina į retro teatro laikus. Ilgos pauzės, nutylėjimai, savotiškas „sėslumas“, vientisumas, lėtas tempas ir jokios improvizacijos – grynoji scenos lyrika. Viskas taip nutolę ir užmiršta dinamiško, judraus, nuolat besikeičiančio teatro laikais.

„Rečiausios meilės istorijos“ scenovaizdžio autorė – aktoriė Audronė Paškonytė, kuri, kaip scenografe, yra dirbusi įvairiuose teatruse. Kai dirbama ne teatre, daug ką kuriant scenografiją padiktuoja pati aplinka, kurią ši kartą norėta siek tiek pakeisti. Maža scenos erdvė ir pjesės koncentracija į vidiinius veikėjų pasaullius tiesiog reikalavo minimalistinių sprendimų.

Tylus, ramus, gal net kiek per daug emociškai neutralus spektaklis apie neužaugančius suaugusiuosius ir jų slaptus vidinius žaidimus.

*Kauno valstybinio dramos teatro
ir Kauno menininkų namų archyvų
nuotraukos*

Vyras ir Moteris (aktoriai Eugenija Bendoriūtė ir Petras Venslovas).

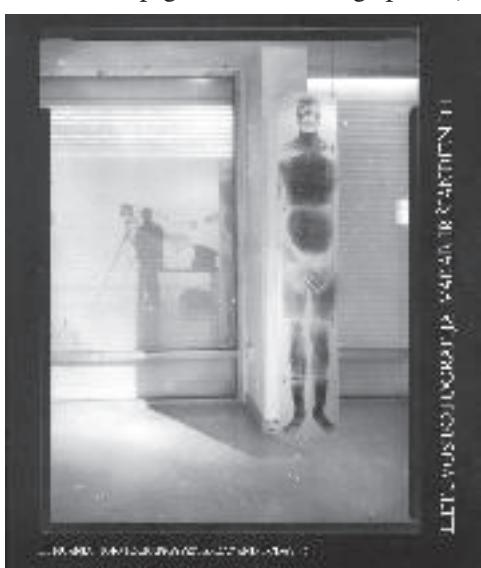
Vytautas V. STANIONIS. „Du“. Iš serijos „Šešios fotografijos“, 2010.

Fotovi(t)ražai 41

Romualdas RAKAUSKAS

Naujojo amžiaus rentgenograma

Pradėkime provokacija: kam XXI amžiaus leidinyje rodyti pavargusio stilias senienas iš nutolstančio šimtmečio griuvėsių? Toki, tik be skambių pakylėjimų, jaunatviškai maksimalistinių klausimų į mano ausis iрémē guvi VDU pirmakursė. (Gerai fotografuojanti, doktorantiškos išminties ižvalgas apie fotografiją rašanti ir akiavaizdžiai ne pagal metus mokslingu panelę.)

Aptariamas metařtas „Lietuvos fotografių: vakar ir šiandien“ (Lietuvos fotomenininkų sąjungos fondas, Vilnius, 2011) tarsi ir nenuispelno panašių priekaištų, bet įpareigojamai apibendrinta antraštė – „XXI amžiaus Lietuvos fotografijos poslinkiai“ – gali suaktyvinti pasvarsymus apie šiandieninio laiko brėžiamas perspektyvas bei naujų meninių raiškų poreikį, apie jaunimo nenorą vaikščioti klasikinių kanonų sutvirtintais keliais. Gal iš tiesų jau reikėtų atsisakyti pagal projekto sąlygas privalomo ir senienas pateisinančio burtažodžio „vakar ir šiandien“, o paliki tik prigimtinį – „Lietuvos fotografią“. Be jokių teminių paantraščių.

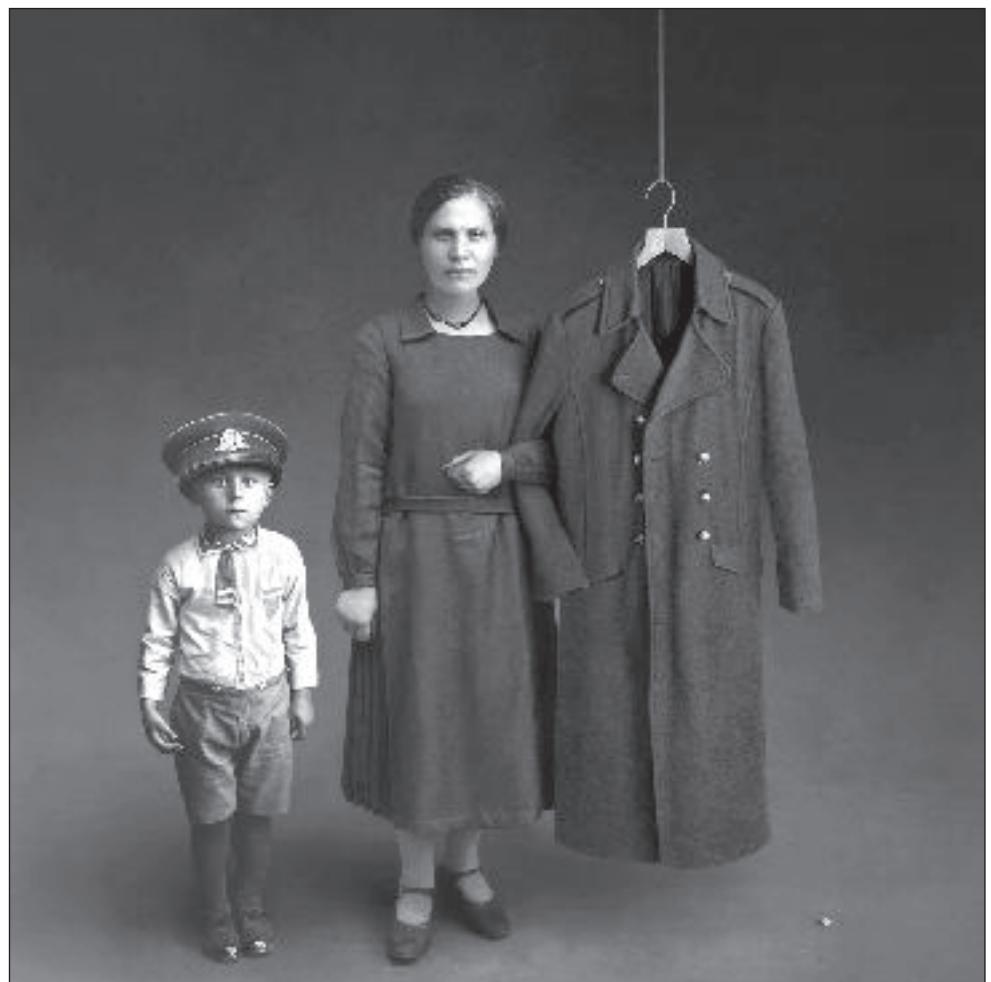
Tuo pat metu „Kultūros baruose“ (2012 / Nr. 1), įtariu, panašaus studentiško jaunumo Paulius Petraitis, apibendrindamas fotografinių metařčių meninę panoramą, skambina tuo pačiu maksimalistiniu varpu. Tik gerokai aukštesnaisiais registrais: „...oficialaus reprezentavimo

praktika neskiria vietas nei konceptualiajai, nei naujosios estetikos fotografijai“ ir „talentingiausi jauni Lietuvos fotografių turi mažai ką bendra su šalies fotografijos tradicija, ir tai iš dalies lėmė hegemoninę alternatyvą vengianti kultūros politika“. (Prieš Algimantą Aleksandravičių keletą metrasčių sudariusi Margarita Matulytė kaip tik būdavo kaltinama dėl pernelg didelės tolerancijos konceptualiems pažaidimams ir nesusitupėjusiomis alternatyvoms, bet radikalusis vertintojas, matyt, pasigedo dar alternatyvesnių konceptualizmų.)

Jau norėtusi pradėti kelionę naujojo leidinio fotografijomis, tačiau tolyn neleidžia vis dar ikyriai ataidintis P. Petraičio naujosios estetikos varpas: „Šiandienos fotomenui svarbu ne tai, kas pavaizduota, bet tai, ką nuotrauka signifikuoja per kultūrinius kodus (...), o nuotraukos vertę surūpia kognityvinės asociacijos.“ Sitie signifikuoti kognityvizmai pranašauja liūdnoką perspektivą, kad ne tik jiems, bet ir pačioms fotografijoms prireiks vertimo į žmogiškam suvokimui artimesnę pagavą. Tiesa, šiuolaikinio meno parodose jau praktikuojami išplėstiniai paaiškinamieji tekstai – supainiutu meninių pretenzijų imitacijos.

Dar vienas priverstinis stabtelėjimas prie P. Petraičio konstruojamo lietuviškos fotografijos nūdienio prieštato ižūliai reksmingo fasoado: „Lietuviam (ir pasaulei) pristatomą romantinę kaimiškosios Lietuvos viziją turi nedaug ką bendra su dabartine šalies realybėje ir liudija, kad mažai kas ryžtasi savo problemas analizuoti čia ir dabar. Lietuvos fotografijos reprezentacinė būklė tokia kritiška (nepaisant keleto šviesių išimčių, veikiau patvirtinančių taisyklių), kad geriausias jaunas šalies fotografas pasirinko pusiau angliską, pusiau vokišką slapyvardį, ir tai simptomika (manyčiau, jauni fotografai griebias slapyvardžių dažniausiai tam, kad išreikštų savo nepritapimą ir nepratimą oficialiai šalies fotokultūros politikai).“

Vargu ar slapyvardžiais kas nors kam nors kerstauja. Man atrodo, čia slypi nevisavertiškuo komplexų kamuojama dvasinė būsena arba asmeninių ambicijų siekis išsišventinti į pasaulio piliečius ir tapti patogesniems užsienio vartojimui. Akivaizdu, kad slapyvardžiu savo kūrinių meninės vertės nepakelsi, bet dar akiavizdžiai, kad talentingi darbai viskā išperka. Tik gaila, kad nuskriaustas, bet geriausias pusiau angliskas, pusiau vokiškas jaunasis fotografas liko spėlio jamas anonimas ir jau nesužinosime, ar jis viskā fotografuoja irgi tik pusiau.

Evaldas IVANAUSKAS. „Šventė“. Iš ciklo „Pašnekėsiai su Vincu Ferinauskui“, 2011.

Kažin per kokį gyvenimo plyši P. Petraičiuo matosi apokaliptinė Lietuvos fotografijos reprezentacinė būklė? Toks jausmas, kad jo dvasinė gimtinė jau ne Lietuva, bet globalioji pasauline platuma, atskiedusi, o gal ir išplovusi šventą prigimtinį nacionalumo ryšį. Neabejoju, kad sudarytojų pastangas mūsų metraščiuose išsaugoti lietuvišką originalumą oponentas ivertintų kaip beviltišką provincialumo silpnybę.

Na ir įstrigome P. Petraičio pinklėse. „Fotovi(t)ražai“ jau beveik išpusėjo, o metařtas dar neatverstas. Tegu savo orbitomis toliau skraiðo visokiausios teorijos, o mes sugržkime prie fotografinių konkretybų.

Rašinio pradžioje minėta guvioji studenčiukė, naujoviškų menų amazonė, pirmąjį kritikos nuodu suvilygtą strėlę paleido į Algimanto Kunčiaus seriją „Nauji laikai su sena kamera, 2004–2005“. Klasikinių realizmu tvirtai sumūryti vilnietiški fragmentai man atrodo šiuolaikiskai modernūs ir kunčiškai originalūs. Bet lekiančios

strėlės nenukreipčiau nuo perdėm mėgėjiško Juozo Šalkausko spragtelėjimo – „Poetas Aidas Marcénas ir aktorius Laimonas Noreika“ (2005), kur vien garsiomis pavardėmis bandoma sukurti meninę iliuziją. Jeigu sudarytojui A. Aleksandravičiui būtinai norejosi pagerbtii L. Noreika, o metraščio dailininkui (tam pačiam A. Aleksandravičiui) parūpo jam išskirti prabangią bei išvaizdžią viso atvertimo erdvę, kuri labiausiai ir stebina, reikėjo kreiptis į kolegą Stasią Paškevičių ir jo turtingoje „Draugų portretų“ kolekcijoje būtų suradės bent keletą netikėtų aktoriaus mizanscenų, nufotografuotų jaukioje buitinėje aplinkoje. Tik tose nuotraukose A. Marcéną pakieštų ne mažiau imponuojanties herojus – filosofas ir rašytojas Arvydas Juozaitis.

Nukelta į 4 p.

Fotovi(t)ražai 41

Atkelta iš 3 p.

Trečioji strėlė sminga į Vytauto Butkaus „Moterys iš Kipro“ (2006) – informatyviai elementarus turinės egzotikos stereotipas. Kaip išradinai, su menine pagava fotografiutini užsieniai, matome trijose Romualdo Vaitkaus impresijose „Paryžius“ (2010) arba Vėtrės Antanavičiūtės subtiliai spalvingoje irgi pažietytišku nuotaikų sankaupoje.

Reginos Šulskytės išpopuliarintus diptikus Vilma Samulionytė panaudojo savitoje arabiškoje serijoje „Dykumoje“ (2008). Skurdžiai gamčiai vietovaizdžiai, supriestinti su europietiškai laisvadvasės lietuvių autoportretais, surukia daugiauprasmę jungti, užmenančią šiuolaikinę šeherzadišką mišlę apie tenyksčių musulmonių po juodomis čadromis paslėptus gyvenimus.

Originaliai tolimos kelionės išpūdžius įvaizdino Artūras Valiauga „Japanmix“ (2009). Daugelį metų sėkmingai konstravęs iš kelių nuotraukų sujungtus vadinausius fototraukinukus, šysk surado visiškai naują sprendimą: hieroglifais išmargintuose plakatuose jis iškirpo laivo iluminatorių primenantį skylę ir joje įmontavo gana eilinius nespalvotus vaizdelius. Suvieta visuma atrodo išpūdingai ir ypač aktualiai bei nerimastingai skamba dabar, po Fukušimos nelaimių.

Iš nūdieniškai vientiso metraščio audinio iškrinta sudarytojo personalinis atvertimas, kažkodėl priemonantis sovietinės tautų draugystės lozungus. Valdingai susireikšminusi personažą pasirinkęs pozujantys Uigurų teatro režisierius pamiršo, kad gyvenime galima ir nevaudinti, o besiuokianti bedantė baškirė kaip tilk galėjo suvaidinti maslių rintuolę ir paslėpti kraupiai kysančius du paskutinius dantis. Kažin ar tokiu daug sykių lietuvių ir užsieniečių fotografijose matytu odontologiniu fiziologizmu pasiekiamos žmogiškojo charakterio gelmės? Neabejoju, kad Algimantas turėjo „normalų“ kadrą, bet pasirinko tikroviškos ekspresijos proveržį, o visokie etiški estetai teigu užsimerkia.

Kalbai pakrypus apie užsienio keliones prisiminiau Rimaldo Vikšraičio sudėtingą pažintį su Kinija. Idomu, kaip „Pavargusio kaimo“ inscenizuotas susidoroju su reporteriu iššūkiu? Kol kas jo kiniškos fotografijos „ekspresuojamos“ vien intriguojačiai žodiniaiatsiliepimais. (Be R. Vikšraičio, pasigedau ir daugiau iš leidinį nepatekusių tvirtų fotografių. Ar čia sudarytojo reiklios atrankos pasekmės, ar jų pačių individualūs nesusideinimai?)

Nepabūgęs akivaizdžios konkurencijos A. Aleksandravičius savo kaimynystėje sumaketavo ypatinės psychologine pilnatve įkrautus Valentino Juraičio portretus: „Valaitienė iš Šilkakalnio kaimo“ (2009) ir „Kairys iš Šilkakalnio kaimo“ (2002). Jeigu V. Juraitis su tokia menine jėga ir toliau fotografiuos gimtąjį Suvalkiją, galbūt sulauksime gero albumo, kuris konkuruos ir su A. Aleksandravičiaus ruošiamu leidiniu „Žemaitija su meile“ (Dvi žemaitiškos fotografijos vietoje „tautų draugystės“ būtų daug sklandžiau išsiliejusios į metraščio vienovę).

Jaučiu, kaip sudarytojas mano paabejojimus tyliai konvertuoja į piktą sakini. Bet jau iššaudyta be-

veik visa abejonių apkaba, o žinant, kad metraštyje spausdinami 81 fotografo 182 darbai, galima tik pasidžiaugti geru kokybės koeficientu.

Tiesa, pagal Antono Čechovo klasikinę kabancio šautuvo dramaturgiją turėtų pasigirsti paskutinis visiems netiketas šūvis. O jis lekia į du atlaidų siuzetus iš mano „Užuvėjovės“ ciklo. Net nebandalau gintis. Šiuolaikiško leidinio skersvėjuose tuo nuotraukos neranda užuovėjos ir atrodo vos ne donelaitiškos epochos inkliuzai. Neišlipęs XX a. paskutinėje stotelėje jaučiuosi tarsi nūdienos ekspresu važiuočiau zuikiu. Taip pat nepalankaus sendinčio konteksto poveikį, ypač po dramatiškai elegiškų Aleksandro Ostasenkovą diptikų ciklo „Būsenos“, turėtu jausti Stanislovo Žvirgždo, nors ir gyvasti, bet tradiciniai, o pagal metraščio devizą – „vakarykštai“ gamtovaizdžiai.

O kokie „siandieniniai“ fotografiniai sprendimai atlaiko naujojo šimtmecio avangardinius iššūkius? Pirmiausia viršelinė Paulius Račiūno fotografija su programiniu pavadinimu „Mes ateinam“ (2002). Šiuolaikinio meno ekspozicijoje kabanti visaūgio vyriško rentgenograma su šešeliui fotografo autoatspindžiu lange kuria sloganą stalkerišką pranašystę apie radiacines katastrofos košmarą. Pavadinimas tiesiog praosi pakoreguojamas į „Mes išeinam“.

Anksčiai išėjusi Diana Cikanavičienė nespėjo realizuoti savo išskirtinio talento, bet albumą pradedanti aptartuoju rentgenu apšvitinta fotografija „Pats sau tėvas“. Iš serijos „Gyvenimo vietas“ (2004) meniškai išprasmina juodų pranašycių temą. Savo penkias stiprus poveikio siurrealistiniams darbais Diana stengiasi pratęsti jos vyras Rolandas Cikanavičius.

Iš niūrios mirties zonos į susapnuotą skaidriaspalvį gyvenimą mus perkelia Darius Kuznickas, vienas iš Amerikoje išsityrinusių mūsiškių fotografių aktyvios trijulės (Edis Jurčys, Arūnas Kulikauskas). Nostalgiską sapno iliuziją čia kuria camera obscura fotografuojami miesto vaizdai, kurie pro užtamsinto langą mažają skylutę apvirę žemyn stogais projektuoja išlubų ir sienų. Kambariuose tvyro rami kasdienybė: viename – mergina, apimta liūdnokų apmastytum, sėdi ant dvigulės nepaklotos lovos, o kitame ji paraprasciausiai už stalo skaito knygą. Išgirdės, kaip sudėtingai fotografuojami tokie realybė praradę netiketi vaizdai, šventvagiškai pagalvojau, kad išmanieji visagaliai kompiuteriai panašias menines problemas galėtų išspręsti daug pa-

Augustinas NAŠLÉNAS. „Be pavadinimo I“, 2011.

Jurevičius „Palanga I, II“ (2009) Kristina Zdanavičiūtė „Šokis III“ (2006), Virginijus Skuodas „Vienavés užuvėja I, II, III, IV“ (2011), Aistė Jurė „Be pavadinimo I, II“ (2011), Dovilė Pacevičiūtė „Mieggo išprociai“ (2005).

Vilma Šileikienė naujos tematikos ciklu „Baltos spalvos balansas“ (2008) aplenkė nepralenkiamajį išradinguo vulkaną Ričardą Šileiką, bet jo žaižaruojantys akiniai esemesuoja santūrų pasidžiaugimą mylimos žmonos gražumais.

Isplėstiniu ciklu „Lietuvos stačiatikių pasaulis“, kuris neabejotinai virs solidžiu leidiniu, Valentinas Pečininas pasineria į gyvenimišką žmonių charakterių gelmę. O kitas panevėžietis Stasys Pavilaitis idomiai sugalvojo savo motiną, dukras ir aktorę Eugeniją Šulgaitę suvesti akistaton su gerokai nutolusiu laikų jų fotografijomis.

Vytautas V. Stanionis sėkmingai tėsiai tévo dokumentinių fotografių įmeninimą savomis.

Nudžiugino sudarytojo sugrąžinėjisi iš užmarštis. Rolas Šimulis drastiškai fotografuoja tarp savo kojų Nukryžiuotojo poza paguldytą ir kraujaspalviais rankų ir pėdų padažymais sudramantą nuogą panelę. Gintaras Balionis, gelycių spalvingumais pasaldinės dailių panelių pasimaudymą, literatūrių aliužių pavadinimui nutarė išgaudi – „Paskenduolė“ (2010).

Savo meistriškumo lygi visada demonstruoja jau daug kartų pagirti Algimantas Griškevičius, Ramūnas Danisevičius ir Romualdas Požerskis. Vieningai saviti į sudėtingus ieškojimus panirę klapidiečiai: fotoinstaliuojantis Gytis Skudžinskas ir svetimas fotografijas dekonstruojantis Darius Vaicekauskas. I šiuolaikiško jaunimo stiliumi stengiasi įtaikyti ir Aleksandras Maciakuskas. Gudriai sugalvota ir teatrališkai tobula Dmitrijaus Matvejevo fotomozaika „Birutė Mar“ (2006).

Nesmagu, kad lieka neaptarta daug gerų fotografijų, net nežvilgtelė į išsamų Skirmonto Valiulio ir S. Žvirgždo straipsnį „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis – fotografas“, skirtą menininko 100-osioms mirties metinėms. Be reikiamo dėmesio liko ir Tomo Pabedinskio rašinys „XXI amžiaus Lietuvos fotografijos poslinkiai: skirtinges kryptys“.

Pradėjome provokacija, ja ir užbaikime – pagarsinkime vieno foto-klasiko retorinį klausimą: kada Remigijus Treigys pakeis desimtmetį braižomą tą pačią vinilo plokštélé?

P. S. Visgi reikėtų atsiprašyti jau nosios naujojių menų amazonės už apžvalgininko surežisuočias „strėles“ ir pranešti, kad metraštyje spausdinamos net trys jos fotografijos su originaliais ekspresyvios tapybos elementais, palydimos kūrybingai paveikiu pavadinimu „Beveidžiai, arba Intensyvios mintys“ (2011) ir Mildos Kiaušaitės autoryste.

Rolas ŠIMULIS. „Be pavadinimo IV“, 2001.

saugomą Panevėžio kraštotoiros muziejue. Iš to stiklinio palikimo E. Ivanauskas anuometinius žmones perkelia pasišnekėti į savo fotografines erdves, juos sudėlioja pagal sumąstytus vaidmenis, o užbaigtas naujas seno gyvenimo spektaklis nusipelno ovaciją.

Jeigu iš viso leidinio lieptų išsi-

Milda KIAUŠAITĖ. „Beveidžiai, arba Intensyvios mintys“, 2011.

Žiemos užrašai

Eugenija ŽAKIENĖ

Žiema atseikėjo ne tik šalčio, sniego, ledo, bet ir su laiku nenublankstančiu muzikinių išpūdžių. Kaune skambėjo išskirtinės fortepijoninių kūrinių interpretacijos, griežė keli orkestrai, buvo rodomi operų šedevrai.

Klasikos koncertas „Žalgirio“ arenėje, pirmas, žadantis tapti tradicija, buvo išties didelis įvykis, prijaukinęs akademinei muzikai naują erdvę ir, ko gero, naują auditoriją. Nors data buvo parinkta netinkamai, klausytis Sankt Peterburgo (Rusija) Marijos operos teatro orkestro ir dirigento Valerijaus Gergievo susirinko gausi publika. Instrumentininkų meistriškumą ir atlikimo kultūrą labiausiai atskleidė G. Verdi'o ir P. Čaikovskio muzika. Ypač tą vakarą nudžiugino pastarojo autorius Fortepijoninis koncertas; orkestro artistai ir solistas Daniilas Trifonovas (Rusija) nepažyškėjo jam nei jausmingumo, nei ugnies, nei virtuoziškumo. Nors Koncertas priklauso prie itin dažnai atliekamų kūrinių, jauno pianisto traktuotė kartais buvo netikėta, neįprasta, stebino muzikinės minties plėtojimo grožiu...

Nuostabu, kad atlikėjai rado „nišą“ įtemptame koncertų tvarkaraštyje: vakaras Lietuvos klausytojams buvo isprautas tarp pasirodymų Kelne, Hanoverje (Vokietija) su Vienos filharmonijos orkestru ir koncertais Vienoje (Austrija), kiek vėliau jų laukė pasirodymai Omani, Izraelyje, Turkiuje. Ir visur skambėjo nevystantys, šviežias ir jaunatviškas P. Čaikovskio opusas.

Kad geriau suvoktume D. Trifonovo dabarties situaciją, perverskiame pastarųjų metų jo tarptautinių laimėjimų sąrašą. 2010 m. laimėta III vieta Fryderyko Chopino konkurse Varšuvos; 2011 m. I vieta ir Grand Prix P. Čaikovskio konkurse Maskvoje; kiek anksciau pelnyti laurai (I premija ir keletas speciailiųjų apdovanojimų – už geriausią F. Chopino kūrinio atlikimą, už geriausią kamerinės muzikos atlikimą

ir publikos simpatijų prizas) A. Rubinsteino varžytuvėse Tel Avive (Izraelis). Jaunuolis tebestudijuoją Maskvos Gnesinų muzikos mokykloje (T. Zelikman klasėje) ir Klivlando (JAV) muzikos institute (S. Babayano klasėje). Jis grojės su žymiausiais Rusijos ir pasaulio orkestrais, apkeliauves nemažai pasaulio kraštų. Žymioji nūdienos pianistė Marta Argerich teigia, kad „jis apdovanotas viskuo ir dar daugiau. Ką jis daro savo rankomis – techniškai neįtikėtina. Toks pats nesuvokiamas jo tuše, turintis aistros ir netgi demoniškojo elemento. Niekada negirdėjau nieko panašaus“ (iš straipsnio laikraščiu „Financial Times“). Be abejonės, stebėjome ryškios muzikinės karjeros pradžią, tikėtina, jog didžiausiai šio labai talentingo muziko laimėjimai dar priės akis.

Ka g, pradžia klasikos koncertams „Žalgirio“ arenėje padaryta, reikėt laukti tėsinio. Gaila, transliavimo (igarsinimo ir filmavimo) kokybę tekėti priskirti prie šio vakaro minusų.

Sausis ir vasaris – kelių Lietuvos orkestrų gimtadienių laikas. Prieš septynerius metus įkurtas Kauno simfoninis orkestras, prieš beveik ketvirtį amžiaus pirmuosius savo klausytojus nudžiuginęs Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras ir pilnametystė švenčiantis Šv. Kristoforo kamerinis orkestras surengė smagius koncertus Kauno publikai. Ta proga įprastai atliekami malonūs, spalvingi muzikos opusai, kviečiami ryškūs solistai, o kartais ir patys orkestrantai demonstruoja solinius ar ansamblinius gebėjimus (šiuo pomėgiu ypač puikuojasi Šv. Kristoforo orkestras).

Kiek kitokie buvo LVSO orkestro vakarai Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus klausytojams, kai skambėjo graži simfoninė muzika ir puikus Edgaro Montvidas tenoras. Šio solo-listo pasirodymas, suteikiantis prasmės ir žavesių dažnam muzikiniams projektui, ir šventiškus koncertus paklyėjo į nekasdienės auksumas. Kita vertus, Edgaro da-

Mariuszas Kwiecienis W. A. Mozarto operoje „Don Žuanas“.

lyvavimas atrodė labai natūralus, juok su šiuo orkestru susiję daug nuostabių jo kūrybos akimirkų ir išsipildžiusių svajonių. Dabartinis E. Montvidas dainavimas vertas pačių gražiausių apibūdinimų – brandus, stilingas, profesionalus, o atlikimo jautrumu, delikatumu, rafinuotumu dainininkas sužavėjęs netik publiką, bet ir kolegas instrumentininkus (neišlikėtinam R. Strausso dainos *PPP* plojo ir orkestro artistai, ir pats dirigentas!). Kitas išskirtinis koncerto bruožas – nuskambėjė veik Lietuvoje neigardėtų operų fragmentai ir nedaznū kameriniai vokaliniai opusai. Manyčiau, publikos skonio ugdymas ir muzikinio horizonto plėtimas (kai atlikėjai ne šimtų kartų girdėti, megstami ir todėl sėkmę užtikrinančios kūrinių, o siūloma susipažinti su naujais, itin gražiais, tikro muzikinio pojūčio reikalaujančiais „perliukais“) yra labai sveikintini. Beje, pasidalysti W. A. Mozarto operos „Idomeneo“ melodijų grožiu E. Montvidas sugalvojo, matyt, dėl to, kad visą vėlyvą rudenį Amsterdame pats gyveno šia muzika, dalyvaudamas Nacionalinės Olandijos operos pastatyme. Kitas nuostabaus grožio mu-

zikinis kūrinas, padovanotas publikai, – *Pylado* aria iš K. W. Glucko operos „Ifigenija Tauridėje“.

... O *Pylado* aria įsiminė iš Niujorko Metropolitan (MET) operos teatro transliacijų. Prisipažinsiu, nuo „Ifigenijos Tauridėje“ prasidėjo mano pažintis su šia gurmaniška muzikine pramoga. Jau kelerius metus Lietuvos operomanai stebi MET operos teatro pastatymus tiešiogiai, kai dieną Niujorke rodomas spektaklis tampa mūsu šeštadieniniu vakariniu „skanėstė“, šiemet tokia galimybė jau džiaugiasi ir Kauko žiūrovai. Per sezono pasiūlyta ketetas naujų spektaklių (Ch. Gounod „Faustas“, J. Massenet „Manon“, R. Wagnerio „Zigfridas“ ir „Dievų žūtis“, G. Donizetti o „Ana Bolesna“, W. A. Mozarto „Don Žuanas“), anksčiau pastatytui (G. Verdi'o „Traviata“ ir „Ernani“, Ph. Glasso „Satyagraha“, G. F. Handelio „Rodelinda“) ir operos-pastišo „Užburta sala“ („Enchanted island“) pasaulinės premjera. Pastaroji premjera, taip pat mano „gyvas“ apsilankymas šiame teatre verčia dalytis išpūdžiai. Pamato tą scenos vyksmą, pagaliau suprant, kuo gi tikras operos spektaklis taip traukia žiūrovą, kuo vilioja jau keturis šimtus metų...

Ypatingoje pasaulinėje premjeroje, labiausiai nudžiuginusioje baroko epochos meno mėgėjus, susitiko pajęgiausi dainininkai, išpuodinga baroko meistrų muzika ir nuo W. Shakespeare'o „nužiūrėta“ žaisminga istorija. „Užburtoje saloje“ jaunuolių poros iš šio dramaturgo „Vidurnakčio nakties sapno“ sudžius laivui patenka į salą iš kito jo veikalo „Audra“. Pagal XVIII a. applitusių žanrų (*pastiche* ir *masques*) modelį sukurtas veikalas, kur originalus Jeremio Samso libretas išvilktais į G. F. Handelio, A. Vivaldi'o, J. Ph. Rameau ir kt. kompozitorių arių ir ansamblų muziką. Spektaklio kūrėjai – dirigentas Williamas Christie, režisieriai ir dailininkai Phelimas McDermottas ir Julianas Crouch, o atlikėjų pavydėtų bet kuris pasaulio teatras; sudėtingiausias vokalinės partijos dainavo kontratenoras Davidas Danielsas, sopranas Joyce DiDonato, tenoras Placido Domingo, mecosopranas Danielle de Niese, basas Lucas Pisanori ir kt.

Projektas „The Met: Live in HD“ („gyvos transliacijos“) vertas daugybės pagyrimo žodžių – visų pirma mecenatams, kurių dėka kokybės operinė „produkcija“ gali pasiekti milijonus JAV ir kitų šalių mėlomanų; bet neišsiplėsiu kalbėdama apie rémėjų kompanijas, kad šis rasiųs netaptų panašus į užsakyta...

Džiugu, kad galime matyti geriausius pavyzdžius, išmokstame palyginti ir ivertinti, išyjame patirties ir laviname skoni. Išsitikiname, kad spektakliui nebūtina ryški režisieriaus darbo žymė, svarbiausia – suburta puiki statytojų ir atlikėjų komanda; o tiksliai bei skoningai perskaitytas originalus veikalas savame yra brangenybė. Manau, šio teatro veikalų *motto* – profesionalumas, natūralumas, pagerba ir, kad ir kaip būtų keista, šiuolaikišumas. Nūdienos dvelksmas juntamas visame kame – ir scenos mašinerijoje, ir hologramose, ir kompiuterinėje grafikoje, ir puikiausioje garso bei vaizdo kokybėje. Atskirų ditiramų ir ne vieno rašinio musipelnę pagrindinių vaidmenų atlikėjai – kad ir ką sakytum, teatras gali sau leisti bendradarbiavoti su geriausiai tam tikro laikotarpio muziką išmananciais atlikėjais – dirigentais ir dainininkais. Tad ir spektaklio visuma suvokiamama kaip tobula, istoriškai teisinga, stilinga ir prabangi. Ištobulinti balai, profesionalai vaidyba, pažangiai scenos ir šviesų įrangą, istorinį laiką atitinkantys kostiumai, orkestro artistų lankstumas ir dirigento meistystė... Ir plika akimi pastebima žaismė, lengvumas – tarsi geros nuotakos dvelksmas klausytojams.

Keletas skaicių... Siūmetis MET operos sezonas – 128-asis, nuo 1976 m. šiai scenai vadovauja muzikinis direktorius Jamesas Levinas. 2006 m. generaliniu vadovu tapo Peteris Gelbas, beje, savo pirmajį sezona pradėjės G. Puccini'o opera „Madama Butterfly“, britų režisieriaus Anhtony Minghella operiniu debitu, kurį 2005 m. pamatė Londono, po metų – Vilnius ir Niujorko publiką. Būtent šių dviejų vadovų dėka teatro spektakliai tapo prieinami viso pasaulio žiūrovams. 2006 m. gruodžių projektas „The Met: Live in HD“ išsiėjo su šešiais vaidinimais, o šį besibaigiantį sezono transliuota net vienuolika pastatymų į daugiau nei 1600 kino teatrų 53 šalyse.

Prie kurį laiką MET teatras pasikelbė preliminarias ateinančio sezono premjerų datas. Manau, ir kitąmet operos žanro gerbėjų laukia išomūs pastatymai: spalį matysime G. Donizetti'o „Meilės eliksyra“, lapkritį – šiuolaikinę operą „Audra“, gruodžių – G. Verdi'o „Kaukių baliu“, sausį žavioji primadona DiDonato atliks pagrindinių vaidmenų G. Donizetti'o operoje „Marija Stuart“, vasari išleidžiamas G. Verdi'o „Rigoletas“, kovą – R. Wagnerio „Parsifalis“, o balandžio pabaigoje – puiki barokinė G. F. Handelio opera „Julius Cezaris“.

Metropolitan operos teatro archyvo nuotraukos

Jonas Kaufmannas Ch. Gounod operoje „Faustas“.

Renee Fleming G. F. Handelio operoje „Rodelinda“.

Knyga kaip vizija ir kaip gyvenimas

Aldona ŽEMAITYTĖ

Gyvenimas kaip atversta knyga – frazė, išplaukianti iš pasąmonės. Banalus posakis, bet talpus ir teisingas. Menininko gyvenimas yra unikalus, nes dažnas jų patiria skausmingų, ribinių akimirkų ir situacijų. Iš to ir gimus menas. Kūrėjas – Dievo pateptasis (o gal puolusio angelo suviliotasis), pranokstantis laiką, aplinką ir net patį save.

Stasys Kuzma – vienas unikalaisių XX a. antrosios pusės ir šio šimtmečio pirmojo dešimtmečio skulptorių Lietuvoje. Universalus ir gilus, pasižymintis mąstymo galia ir meninių formų pojūčiu, ieškojimu naujojo, neatmetant to, kas yra tapę tradicija, klasika. Universalus kaip tie Renesanso epochos žmonės, kurie gebėjo originaliai rašyti, pašyti, lipdyti, muzikuoti, kurti technines konstrukcijas... Gimęs pokariu, juodžiausiu Lietuvai laiku, jis mokėjo per sovietmečio tamsą eiti į kūrybos šviesą, nepataikaudamas tuometinėi ideologijai. Idėjos ir idealizmo trauka jo dvasioje pulsavo kur kas anksciau, nei S. Kuzma suvokė save kaip individualybę. Genus, matyt, paveldėjo ir iš savo garsiojo giminaičio Vlado Kuzmos, garsaus prieškario Lietuvos chirurgo, kurį žmonės laikė stebukladariu, o jis buvo ne tik didelis labdarys, bet ir puikus žmonių sielos žinovas.

Iš knygos-albumo „Stanislovas Kuzma“ (R. Paknio leidykla, Vilnius, 2011) pratarmės autorius Kęstutis Šapokas pasigedau daugiau pamastymu apie laiką ir konkretų menininką, kurio individualybę menotyrininkas nejučia užtušavo bendru laiko kontekstu, nors pati K. Šapokos koncepcija žadėjo įdomų mąstymo kampą – S. Kuzma tarp socialinio ir vidinio erdvėlaikių. (Knygos struktūra – apie pusantro šimto skulptūrų nuotraukų, apkabintų įvadiniu K. Šapokos tekstu ir paties skulptoriaus S. Kuzmos pavarstymais bei prisiminimais, kuriuos jis kulkliai pristato – iš pokalbių, užrašų, dienoraščių). Taip pat išsamus jo darbų sąrašas.

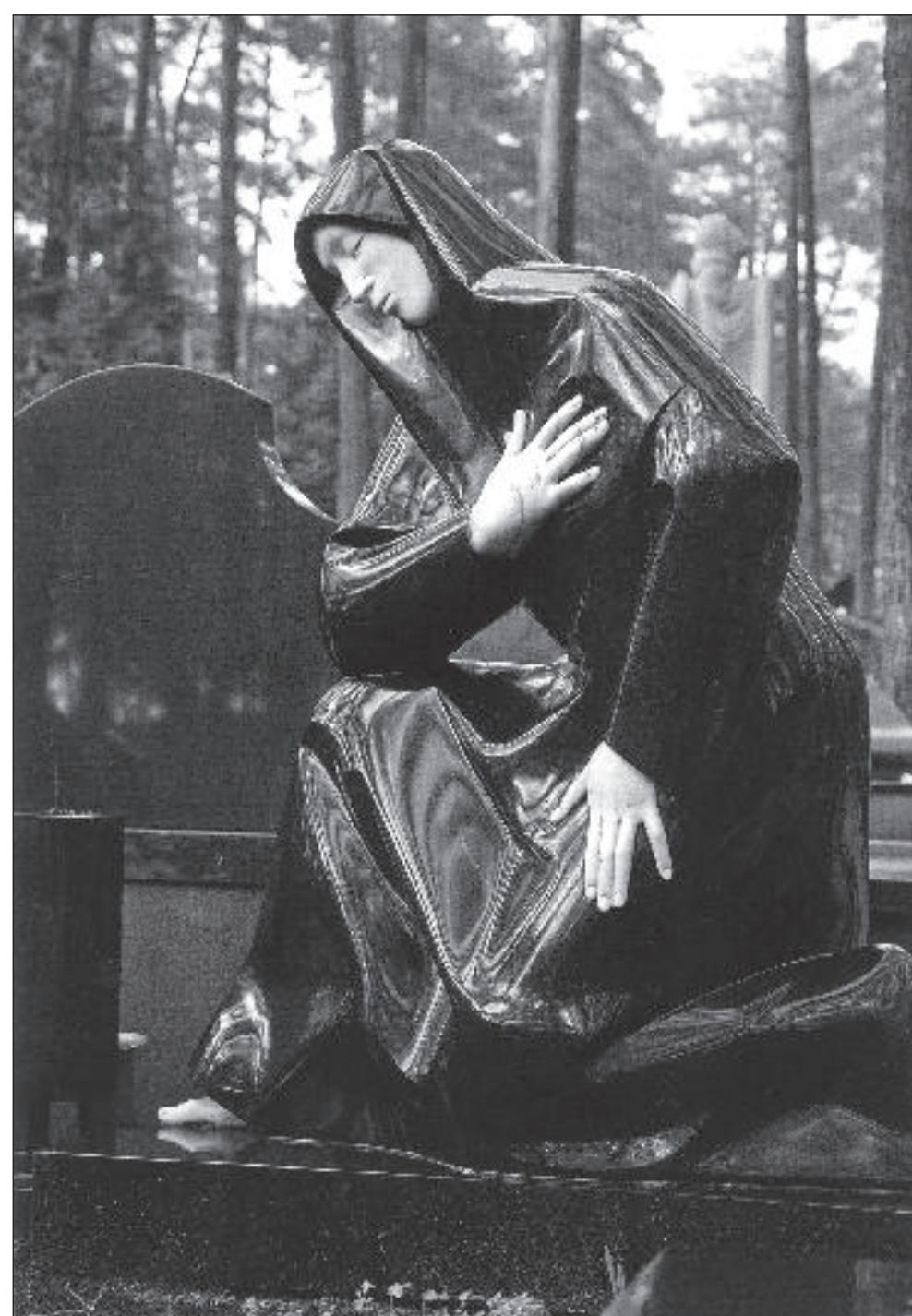
Tai pirmoji personalinė knyga apie menininką ir jo darbus, plačiau pristatanti Nacionalinės premijos laureatą S. Kuzmą. Iki šiol su jo kūryba buvo galima susipažinti tik periodikoje publikuotuose įvairių autorių tekstuose, taip pat 2000 m. išleistame kolektyviname leidinyje „10 šiuolaikinių Lietuvos dailininkų“ (R. Paknio leidykla). Siek tiek keista, kodėl taip vėlai atsirado knyga, nes Nepriklausomybės laikais iš viešumą plūstelėjo srautas didesnių ir mažesnių leidinių apie konkrečius dailininkus. Šių knygų leidyba rūpinasi atitinkamos kultūros institucijos arba patys menininkai bei jų mecenatai. S. Kuzma visuomet pasižymėjo ypatingu kulkumu (pagal dėsnį – mano darbai tekalba už mane), mėgo filosofuti apie meną su gausiais pašnekovais, kurie lankydavosi jo dirbtuvėje, bet sykiu laikėsi lyg nuošalyje nuo meninio proceso keliamo šurmilio, atispindinčio leidyboje, spaudoje, televizijoje.

Jaunam menotyrininkui K. Šapokai atrodo, kad S. Kuzmas balansuoja tarp socialinio ir vidinio erdvėlaikių. Ką tai reiškia? Ar tik formą (realizmas – abstrakcionizmas), ar ir pasaulėjautą, kuri juk nekabo ore: žmogus kaip asmenybė brėsta konkretiame laike, pasirinkdamas gyvenimo ir kūrybos kryptį. Tas laikas itin kūrybingam S. Kuzmos gyvenimo etapui nebuvo palankus, kaip ir daugeliui „tyliųjų modernistų“ (terminas, kurį menotyrininkai sukūrė jau Nepriklausomybės pirmame dešimtmetyje). Atitinkamą kūrybos metodą, kurį K. Šapoka pavadina romantiniu tautiškumu (tai liečia ir literatūrą, ypač Justino Marcinkevičiaus ir kitų poetų kūrybą) ir kurį priskiria grupei dailininkų, pernelyg drąsu ar abstraktu įvardyti kaip S. Kuzmos kūrybos skiriamąjį bruožą. Kalbėdamas apie S. Kuzmą ir norėdamas pabrėžti formas vaidmenį šio menininko kūryboje, menotyrininkas

rininkas vartoja dar vieną terminą – formalizmas. Anot jo, XX a. aštuntajam dešimtmeciu „būdingas modernumas (...) Kuzmos kūryboje sie bruožai reiškési radikalium (paryškinta mano – A. Ž.) formalizmu, dekoratyvumu, specifiniu manierizmu (...) iš šias skulptūras galima žvelgti (...) tiesiog kaip i nepriekaištingą kompoziciją, autorinio dizaino kūrinį“. Visą S. Kuzmos kūrybą (nuo 1976 m.), nesvarbu, realistinę, stilizuotą ar abstrakciją, galima būtų pavadinti formalistine (p. 11-12). Toks vertinimas, mano nuomone, pernelyg supaprastina ir suprastina (formalizuoja) S. Kuzmos gyvybingąjį, poetinį kūrybos nervą.

Baigdamas svarstymus apie laiką ir menininką, K. Šapoka vis dėlto pripažista, jog „Stanislovo Kuzmos formalizmą reikėtų suprasti kaip dvasinę kategoriją“, prisimindamas, kad ypatingas šiam menininkui skirtas balansavimas ant būties-nebūties ribos tam-pa „kondensuotos kūrybinės valios išraiška, cementuojama pilietinės sąžinės“. Tai labai svarbi paraška, kuria pasirėmus ir reikėtų žvalgyti pirmoje (tikėkime, ne paskutinėje)

„Priklupusi moteris“. 2000 m. Juodas granitas, baltas marmuras. Antkapis Birutei Šleževičienei Kauno Petrašiūnų kapinėse.

knygoje visapusiskai ir išsamiai pristatomą skulptoriaus S. Kuzmos kūrybą. Tai reiškia, kad ši knyga yra apie menininką, kūrybą suvokiantį kaip pilietinės sąžinės ir aukščiausio meninio angažavimosi išraišką.

R. Paknio leidykla pasistengė, kad knyga „Stanislovas Kuzma“ būtų itin puošni ir elegantiška (dailininkas Izaokas Zibucas, fotografas Arūnas Baltėnas). Joje parodoma apie 150 puikios kokybės skulptūrų, pradedant

„Šokanti“. 2010 m. Juodalksnis, skroblas, emalis.

„Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras“. 2003 m. Granitas. Panevėžys.

pirmuoju viešoje erdvėje 1973 m. pasirodžiusi ir pripažintu jauno skulptoriaus darbu „Vartų sargybinis“, atnaujintu 1995 m. Trys skyriai – K. Šapokos ižanginis tekstas, *Skulptūrų nuotraukos* (per 140 iliustracijų) ir nuosekliai pagal kūrybos temas, metus, kūriinių žanrus papasakoti paties S. Kuzmos *Pasvarsymai ir atsiminimai* pateikia išsamų kūrybinio kelio vaizdą, o *Svarbių datos ir Darbų bei ILLUSTRACIJŲ* sarašai užbaigia tvirtai sukaltą ir su cementuotą knygos sandarą.

Knyga pulsoja muzikaliu ritmu, kuriam pagrindą suteikia baltų lapų pauzės prieš dažnā kūrinio nuotrauką. Verčiant puslapį po puslapio, iliustracijos slenka kino filme, atsimušdamos į baltus knygos atvertimų lapus, kurie priverčia stabtelėti ir įsižiūrėti į kūrinį, įvertinti jo formą, faktūrą, kompozicijos, spalvinio tonavimo ir polichromavimo grožį. Balto puslapio švara ir skaistumas sustiprina greta egzistuojančio kūrinio sodrumą, medžio ar akmenų masių judėjimo reljefiskumą, gyvybingumu trykštancią kompoziciją. Tarytum sakyti: įsižiūrėk, žmogau, prieš tave veriasi pasakojimas apie tavo motiną, seserį, žmoną; apie tavo mylimus karalius ir kunigaikščius; apie tave lankantias dvasines būsenas – liūdesį, nostalgiją, susimąstymą, kai sambrėskio valandą plazda angelo sparnai; apie šokio judesį, kuris laisvęs ir harmonijos pripildo tavo sielą... Prieš tave užkoduota paslaptis, kurią menininkas sustiprina ne apnuoginto kūno, o draperijų, skarų, gaubiančių figūrą nuo galvos iki kojų, klostėmis. Tai išskirtinis S. Kuzmos stiliaus bruožas, ištobulintas per keletą dešimtmeciu. Skarotos moterys, išskobtos iš medžio, jo kūrybos galerijoje metai po metų slenkia kaip motinos, žmonos, deivės pirmavaizdžiai. „Moters, motinos, deivės vizija manyje brenndo seniai, – jau pasiekės kūrybinę brandą išsitarė skulptorius S. Kuzma, – kai iš pasamonės kildavo vis nauji skarotos moters vaizdiniai.“

Vizija – pasikartojantis jo kūrybos motyvas, ypač ryškus pastaruju metų kūryboje. 1977 m. „Vizija“ – puošni, laiptais besileidžianti, bronzos atšvaityt klostėmis plazdantį beveidė deivę. Vilties angelas, gyvybės nešėja... 2011 m. „Vizija“ – jau baltu, žemyn svyrinčiu angelo drabužiu apsisiautusi (kur dingo besiplaikstančios vilties klostės?) užsimerkusi būtybė, glaudžianti prie jos klūpančią ir atviromis akiomis aukštyn žvelgiančią figūrą. Susitiki-

„Karalienės Barboros portretas“. 2010 m.
Graikiškas marmuras.

mas. Su kuo? Marmurinė skulptūra pakylėta ant pusrutulio, išauginta tarsi iš gotikinės bažnyčios portalas... Vizija S. Kuzmos pasamonėje iškyla vis labiau apibendrintu ir paslaptinumo šešeliu klojamu vaizdu. „Tautos mitologijoje panaši beveidė virš žemės tyvranti būtybė laikoma mirties padidalu. Tačiau mano nuojaudos skaidrios, tarsi iš šviesaus sapno“ (p. 108), – prisipažinta menininkas.

Meditas – S. Kuzmos nuo jaunystės pamėgta medžiaga, nes ji skleidžia silumą, atiduoda ją žmonėms. Medžio skulptūros (išskyrus kūrybos Juknaičiuose periodą) dažniausiai yra jaukios keliasdešimties centimetrų skulptūrėlės, gerosios namų dvasios, lyg namsarai žvelgiančios į mūsų gyvenimus nuo knygu lentynos, komodos ar sekretero...

Kita darbų grupė – granito skulptūros – skirtos lauko ervei: gedulingo „Pieta“ Antakalnio kapinėse, Sausio 13-osios aukų didvyrių pagerbimas; majestotiškos „Trys mūzos“, iškalstytos iš varinių lakštų, išradinėti įterptos į triukšmingą miesto eksterjerą (Nacionalinio dramos teatro fasade Vilniuje); auksuota Šiaulių miesto puošmena Saulės laikrodžio aikštėje – keturių metrų „Šaulys“, iškilës ant išsistiebusių į aukštį kolonos... Panevėžyje, prie Senvagės, stovi raudonam granite sustinges Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras, ant delno laikantis miesto katedrą. Nepriklausomybės pradžioje pakviestas viešnagė į Ameriką, Stasys sukūrė rodenišku grožiu švytinčią „Puikiąj ledi“ (1990), iškalta iš balto Kararos marmuro, atiduodamas pagarbą tobulo moters kūno žavesiui. Skulptoriui tai buvo galimybė perprasti naują medžiagą, padaryti atradimą, rodančią ieškantį ir universalų S. Kuzmos kūrybos charakterį.

Dar aštuontojo XX a. dešimtmecio pabaigoje jaunam skulptoriui Stasiui didelį išpuštį darė dailininkų Vlado ir Marijos Vildžiūnų šeima (M. Vildžiūnenė – gulage pražuvusio generolo Kazio Ladygos dukra) – religinga, patriotiškai nusiteikusi, natūraliai ir išmintingai priimanti moderniojo, šiuolaikiško meno naujoves. Šalia Vildžiūnų gyveno Birutė Žilytė ir Algirdas Steponavičius, pukūs vaikų literatūros iliustruotojai, išsiveržę pro „geležinę uždangą“ į Europos meno parodas ir jose pelnę aukščiausius apdovanojimus. Vilniaus Jeruzalėje būrėsi laisvų nuo socialistinio realizmo ir komunistinių ideo- logų sukurtos meno sampratos kūrėjų bendruomenė...

Svarbi S. Kuzmos kūrybos dalis – antkapiniai paminklai. Knygoje tilpo ir kuklus studentiškų laikų stogastulpis ant Žižmarų šeimos kapo Vilniaus Rasų kapinėse (1967 m.), ir prašmatnai poliruotais paviršiais žérintis juodojo granito bei balto marmuro antkapis „Prieklaupusi moteris“ Kauno Petrašiūnų kapinėse (2000 m.), kur akmenyje iškūnijęs sielvartas lyg lietus srūva juodo drabužio klostėmis, atsispindi beviltiškame išskėstu pirštų sąstingyje, žemyn nusvarintame veide. Pirmajame XXI a. dešimtmetyje S. Kuzma sukūrė išsimintinus antkapius Vilniaus Antakalnio kapinėse – operos solistei Birutei Almonaitienei („Amneris“), aktorei Onai Banionienei („Melpomenė“), rašytojai ir dailininkai Jurgai Ivanauskaitai („Angelas“).

Nuo 1967 iki 2011 m. S. Kuzma sukūrė daugiau kaip 260 įvairaus dydžio darbų – iš medžio, granito, marmuro, bronzos, polivi-

nilo-gipso junginio... Matyt, Apvaizdos lėmimu stebuklingai susiklosčiusi menininko ir jo gerujų angelų baltais chalatais, širdies chirurgu, draugystė jau keletą dešimtmeciu gelbsti Stasi Kuzmą, kritiniai atvejais tiešiog išplėsdama ji iš mirties angelo glėbio.

Tvirtos filosofinės menininko nuostatos ir rūpestingų medikų pastangos padeda S. Kuzmai kurti brandžius, išskirtinius menininkais sprendimais pasižymintinius didelio masto darbus – tokie yra jo kūriniai Lietuvos bažnyčiose. Technologinis skulptoriaus išradimas, polivinilo ir gipso junginys, palegvina darbą ir leidžia sukurti naujoviškas, net erdvėje kabancias skulptūras. „Švč. Mergelė Marija Škaplierinė“ Kiaunorių Šv. Juozapo bažnyčioje (1991); „Prisikėlės Kristus“ (1996) ir „Marija su mažuoju Kristumi“ (2003) Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos Kankinių Karalienės bažnyčioje; „Nukryžiuotasis“ didžiajame Vilkaviškio katedros altoriuje (1998); Kolainių Švč. Mergelės Marijos, Karmelio kalno Karalienės bažnyčios „Prisikėlės Kristus“ (1997); „Švč. Mergelės Marijos dangun émimas“ (1999) Ignalinos Švč. Mergelės Marijos gimimo bažnyčioje; „Nukryžiuotasis“ (2005) Švč. Mergelės Marijos, Krikščionių pagalbos bažnyčioje Nidoje... Tikriausiai neatsitiktinai Apvaizda jam pamėtė Dievo Motinos iros Sūnaus siužetinius motyvus... Ir, matyt, jokia mistika, kad suteikė jégų žemiškoje egzistencijoje atlikti jam paskirtus uždavinius. Kiekvienas panešame tik tiek, kiek galim panešti...

S. Kuzma yra mąstantis, savo filosofines pažiūras per gyvenimą išgrynięs menininkas, gebantis savo mintis išsakyti ir užrašyti raiškia, kiekvienam suprantama lietuviška kalba. Tai duota retam mūsų dailininkui. Per kūrybinius dešimtmecius jo mintys tik nuotrupomis buvo užrašytos ir paskleistas viešojoje erdvėje. Tikriausiai tai menotyrininkų neapsižiūrėjimas, o gal paties skulptoriaus traukimasis į triukšmingą meninį vieškelio šalikelę, kaip jis yra išsitaręs viename iš mudviejų pokalbių, sakydamas – esu anachronistas. Tai reiškė – nemadingas ir nesivaikantis madu, gerbiantis tautinio ir pasaulinio meno paveldą, kuris jam davė pagrindus, kad tvirtai stovėtų gimtosios žemės tradicijų ir kultūrinio palikimo sargyboje. Dalį knygos sudaro S. Kuzmos dienoraščių, užrašų tekstai, rašyti sau, tad fragmentiški, bet vertingi dėl autentiškumo. Manau, verta su jais supažindinti ir mūsų skaitytojus.

„Draugas“, 2012 m. kovo 3 d. Nr. 9 (26)

Būsenos ir vizijos (fragmentai)

Stasys KUZMA

- Atsimenu tą ypatingą būseną – kiek man tada buvo, gal treji ketveri metai? – staiga sustojo, vienas pievoj, saulė šviečia... Kažkokia keista būsena – pajunti, kad tu esi, kad esi ypatingas, kad kažkas į tave kreipiasi, kad su taim vėl kažkas bus. Nežinai, kas bus, bet kažkas ypatinga, ir tu tapsi kitoks. Tada, toks vaikas, susirūpinau: ar aš susitiksiu su savimi, kai užaugsiu... Ar užaugęs save pažinošiu? Ar kalbėsiu su savimi? Atsimenu tas ypač pakylėtas vaiko būsenas. Atsimenu suaugusiu kalbas, kad iš to vaiko kažkas bus. Nežinojau, kas būsiu. Vėliau émė aiškėti: kuo nors būti – vadinas, kažko išmokti. Mano senelis stalias, aš labai anksti émiau jam padéti. Būsiu stalias, galvoju. Paskui atkreipiau démesį į lektuvus – būsiu lükūnas. Pamačiau parašiutą – būsiu parašutininkas. Mokykloje pasirodžiau esas vidutinis mokinys. Ne pats greičiausias, ne pats geriausias, atmintis prasta. Nori būti menininku? Ogi rašai kaip su vištosa koja, balso neturi – jokių duomenų, kad galėtum kuo būti. Net ir piešęjų buvo už mane geresnių – žiūrėjau ir įems pavydėjau. Tačiau turejau stiprų poreikį ką nors neuveikti, atrasti. Tai ir buvo variklis.

- 1977-ųjų rugpjūtį nuvažiavau pas déde į kaimą prie Lévens, į mano senelį ir tévo gimtinę. Ką tik gržišči iš ligoninės jaučiaus labai prastai. Atrodė, gyvenimas baigiasi, kamavo liūdešys. Vaikščiojau Lévens pakrantėmis, bandžiau iškvėpti gamtos energijos. Saulės spinduliai skverbés vandenin, aukso atsvaitai mirgėjo žolėse ir smėlyje. Žiūrėjau į ramiai tekantį upės vandenį, priekrantes smėlyje verdančias versmes, ir liūdesys pamažu émė viršti vienovės su gamta pojūčiu. Norėjosi panirti į srovę ir plūdruioti kartu su linguojančiomis žolėmis. Tas pojūtis iškūnijo į formą, tarsi dvasia būtų pasireikusii fiziniu judesiu. Prieš akis stojosi skulptūros vizija, tačiau liūdesys nepraejo – tuo metu jaučiausiai taip, kad skulptūros nebūciau ištenęs padaryti. Tačiau gyvenimas pilnas Dievo malonės. 1978 m., dar ligoninės reanimacijos palatoje atsibudęs po sekmingos širdies operacijos, sužinojau, kad teatras gavo papildomą finansavimą ir architektai Nasvyciai padarė projektą, kaip uždengti buvusį senojo teatro kiemą, paversti į holu su baseineliu ar fontanu. Prisiminiau vaizdinį prie Lévens – taip ir atsirado „Versmės“ skulptūra. Trys mūzos su aukšinėmis kaukėmis teatro fasade tarsi buvo pratęsoti hole auksu tviskančia „Versme“.

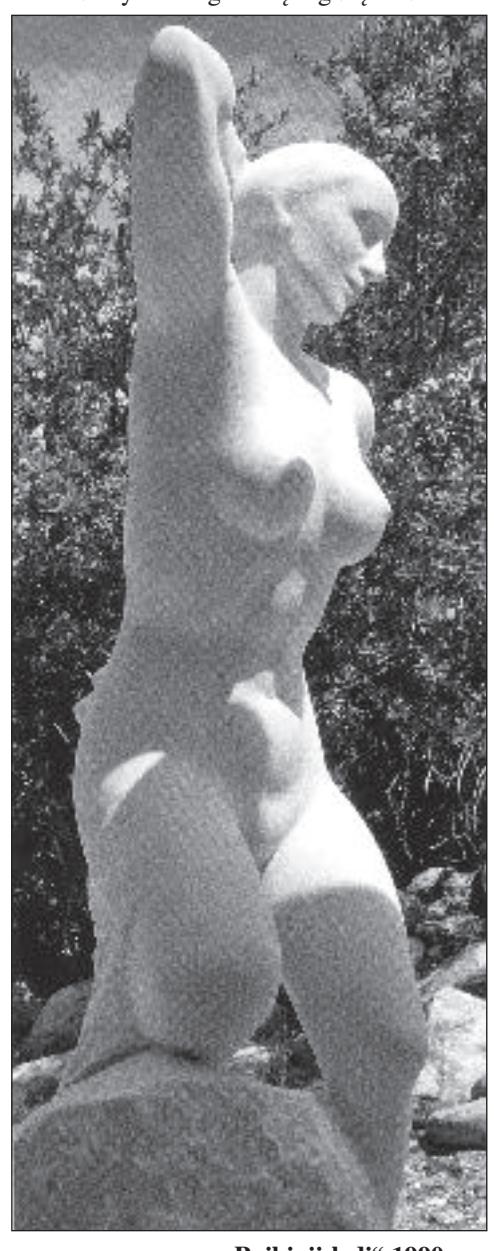
- Sajūdžio metais pradėjus grąžinti bažnyčias tikintiesiems ir statyti naujas, dailininkams monumentalistams atsirado daug darbo. Mane pakvietė prisiesti kuriant Ignalinos bažnyčią. Vilti dirbtai Bažnyčiai puoselėjau jau seniai, ta linkme krypo mano mažųjų formų skulptūros. Maniau, esu pasirengęs: bažnytinis menas, jo istorija buvo saitas, palaikės tikėjimą, jis traukė mane kaip skulptorių ir kaip žmogų. Tačiau paaškėjau, kad ir architektui Ričardui Krištapavičiui, ir man tūkstantmetes tradicijas turinčiam mene buvo daug nesuvokiamų dalykų, o tradicijas privalėjom prateisti, sukurti ką nors modernaus ir naujo. Nemaciau kitos išeities, tik imti į rankas ir skaityti Šventają Raštą, ieškoti Dievo savo širdyje.

- Jaučiuosi pakylėtas, kai aplanko ypatingas jausmas, vadinas, iškvépimą. Ir artimiausias keiliai į tokią būseną man yra mažųjų formų skulptūra. Atsiduriu tarsi kitame, asmeniškų erdviių pasaulyje. Toks darbas dažnai spontaniškas, gal atsirasti per keletą dienų. Idėja, dvasinis ir emocinis krūvis, skulptūrinė forma ir medžiaga – viskas čia vienamé lydinyje. Pirmas regimas impulsas – plastinė idėja, paskui prasideda kontempliacija. Visi štieji išgyvenimai vyksta vidiniame pasaulyje, tai tarsi asmeninė paslaptis, bet tiktais tol, kol netampa trimate forma. Bandai prabili apie tai, kas svarbiausia, su viltimi, kad esi ne vienas, kad būsi kito žmogaus suprastas.

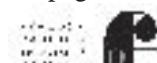
Neduoda ramybės žinojimas, kad tikroji skulptūra ir dabar, ir praettyje yra tarsi ledkalnis, daugumą jি masina savo viršūnėmis, gelmės – tik pasauktiesiems. O jeigu pasirodo, kad nei vieno, nei kito pasiekti negali, tau gresia dreifavimas ant tirpstančios ledo lyties. Zinau, kad tai rizika, ir vis tiek einu: išėjau ne genialumo ieškoti, bet vedamas neramios prigimties.

„Antikinė namų fėja“. 2010 m.
Riešutmedis.

„Puikioji ledi“. 1990 m.
Palm Springs (JAV).
Skulptorius Stasys Kuzma.

Marija MACIJAUSKIENĖ

Pavasarėjanti nuotaika

Vyšnia, balta kaip ryto
Rūkas, pasvirus leidžiasi
Nuo skardžio. Bitės –
Aplink su vėju supas –
Taurė
Gyvamedžio arbato.

Benamis. 2012 m. vasaris

Ar daug vienam čia reikia?
Saugu po laiptais –
Dangui šviesu nuo
Žvaigždžių gausos, ir šilta
Kokie du tūkstančiai avii
Prie mano skruosto glaudžias...
Pasikalbi su savimi –
Ar kam tos tavo bėdos rūpi?

Kokia balta gauruota vilna!

Juvelyras

...Stebėjau jo rankas
Kaip lyra, per slaptą
Raštą, dėliojant piešinį iš
Ametisto ar safyro sidabro
Rēmuose...

Senas paveikslas

kinivarpu išvarptyti
musių nutupėti
rémai –
lyg pro rūkų piemenukas
botagu įsuka vėjų ir pasileidžia
avys strimgalviais tolyn.
Ir kvepia apyniai
nenutaptyti.

Pokario puslapis

Nurengiau duonos kepalą;
tai jau dabar,
sakau: turėkit
kišenėje giliausioje
nors dalelytę meilės,
kasdien.
Rytą vakara
ir net svetur.

Leisk prie Tavęs prisiglausti,
Donelaiti! Argi tau kas
Žadėjo palivarką, dvarą,
Pinigų maišą...

Tu buvai ir esi už tos
Ribos,
Ir tavo būrai su
Vargais ir džiaugsmais –
Ta v o.

Mane tame pradžiamokslyje
Vedė paėmę už rankos ir veda,
Jono Biliūno jautrumas, Sofijos,
Lazdynų Pelėdos kančia ir
Skausmas, kasdienybė, istorija,
Kurioj gyvenau, gyvenu ir
Pažistu.

Senolė. Portretas

Lyg mumija...
Oda aptempus kaulus.
Tik akys
vis dar

Dangirutės
MALECKIENĖS
iliustracija

Balandžio 18 d. Jurgiui Buitkui (1937-2007) suaktų 75 metai. Siūlome ištrauką iš rengiamos knygos „Tandemas“, kurioje spausdinami nebaigtai rašyti ir niekur nepublikuoti Jurgio Buitkaus prozos tekstai.

Kai riešutauji

Eini per žalią žemelę, užsimiršti, nuolat ką nors vejies, ką nors atrandi ir sykiu nentiki – štai kiekvieno piemens dalia. Kažkur sirpsta žemuogės ir perisi antys, o tu vis – paskui gyvulius. Skubi tarytum į finišą. O kai kelias baigiasi, niekaip negali apsiprasti, jog rytoj jau neberekės. Tu nuoširdžiai pamėgai arklius, pripratai prie jų, suartėjai, nejučiom pradėjai į juos žvelgti kaip į protinges daiktus ir, žiūrėk, jau reikia skirtis. Toksai gyvenimas: iš distancijos į distanciją, bet tik pirmyn. Startas, finišas, po finišo vėl startas – tokia žmogaus paskirtis.

Ir sielvartauti dėl to neverta, gal ir gerai, kad nuolatos mus šaukia toliai, traukia neišvaikšioti takai, vilioja nauji dalykai. Kaip tie benamiai paukščiai blaškomės tarp šiaurės ir pietų, puldinėjam šen ir ten, tik niekad nesugrižtam į tas pačias vietas. Mūsų kelias veda vis pirmyn – nuo lopšio iki karsto, nors mes ir nenorim su tuo susitai-kyti. Bent jau vengiam galvoti apie tai.

O vis dėlto tai nepermaldaujama tiesa – nuo lopšio iki karsto, iš starto į lemtingają finišą, ir niekas šito neišvengs. Niekaip nuo šito nepabėgs, nors būtum gudriausias. Nors ir mokyčiausias išminčius. Nors ir ka-raliu karalius. Viesiems vienas akligatis.

Žiūrėk, Arvydai! Padangėmis į pietus ringuoja gervės, ir traukia jų pėdomis pirmieji varnėnų pulkai. Metas jau. Vasara baigėsi, paskutinė jos diena. Laikas ir mums palikti ganyklą. Vasara jau subrandino riešutus – jie šiemet turėtų būti geri. Negalėjo nesubrandinti, nes jau gervės ringuoja. Turėtų būti daug ir gerų, nes taip ilgai brandino – visą vasarą noko riešutai. Tad sukimi į krūmus – pariešutaušim! Arkliai niekur nenubėgs, nes jie ištisė protinį gyvuliu. Ir kur jiems bėgti iš žalių pievų? Niekur. I lazdynus greičiau, kur laukia nesulaukia nunokę riešutai! I patį tankumyną, kur jie geriaus!

Ar randi, Arvydai? Nė vieno?! Šukuok pirštais šakas, brauk lapus – ir kokių dar gali būti! Tiesa, aš irgi kol kas neradau, bet – niekis. Negali nebūti riešutų, kai lazdynų šitiuk – per jų vainikus net saulės nesimato! Ūksmingoj prieblandoj tik riešutai ir noksta.

Radai? Sakiau, kad rasi. Blogi? Žaibų pagadinti, pajuodė, neišvaizdūs? Kaip juos galėjo pagadinti tokiam pavėsy, po tokiu lapų skydu, kur saulės nėrė mėnulio... Iš kur žaibai? Iš tikrujų – kevales juoda anglis... Gal pačiose viršūnėse jie geresni? Ilipti reikia – štai kas! Medynuos pasikarsyti, į žalią stogą viršum galvos dairytis. Tėvą prisimink! Kuo tu aukšciau, tuo tau smagiau. Iširopstei, nutvėrei už viršūnės, žemėn linksti. Nelyginant sūpuoklėse – aukštyn, žemyn, o suptis kiekvienam malonu. Pakilę nori kristi, nukritęs trokšti kilti – kad nevienodai, kad tik be monotonių, visa gyvenimo prasmė galbūt yra sūpuoklėse, nes viskas juda, keičiasi, viskas – reliatyvu, šiandien viršūnė, praraja rytoj, šiandien – pergalė, o pralaimėjimas rytoj. Tokia žmogaus gyvenimo vertė. Tai lipam, Arvydai, lazdynan! Aukšciau – linksmiau, kvėpuoti darosi lengviau.

Matai, nuo žemės atsiplėšėm. Kad neiškristume. Iš medžio kritęs, ne visada atskelia. Viena ranka laikykimės, kita lapus sklaidykim. Ką?! Ir čia blogi? Išblyškė ir minkšt? Kai šitoks tankumynas, kai taip aukštai nuo žemės? Kažkas negera. Ir mano tévas, atsimenu, sakydavo, jei vasara audringa, tai riešutų nelauk – juos perdeginis žaibai ir pagadins. Turbūt visi tévai taip sako. Šiemet audrų netrūko, gal net per daug jų buvo. Kaip riešutus galėjo žaibai pasiekti, kai šitoks tankumynas? Nė velniñas, rodos, nepralj. Tačiau liežuvį éda aitruma, o dantys košė sminga, ir spjaudykis it muse kandęs... Matyt, šie metai – ne riešutų. Juk kartais būna ne obuolių, ne grybų, ne uogų metai. Kodėl negali būti – ne riešutų?

Vadinė, nepasisekė. Palikim apgaulinis krūmų. Svarbiausia duoti dantims darbo. Kai turi dantys darbo, tada – kas kita. Neprāsomas mums laikas bėga, kai rankos graibo, lapus šukuoja, prisiminimai dirgi-

na vaizduotę – tada iš tikro riešutaujama. Nepastebėjai, jau ir vakaras, diena praėjo, o tu vis riešutauji. Vis pirstais grabinėji šiurkščius žalius lapus, žvilgsniu liuoksdamas šakom, karpai žandikauliai ir fantazuoj, vadinas, riešutauji. Skraidai kažkur tarp žalios žemės ir tokio pat žalio dangaus. Ir gera tau. Nes žalia, žalia, žalia. Žalioje jūroje braidai.

Dabar... Koks riešutavimas, kai riešutų néra?! Tik žioplnejimas... Tai su kam proskynon per atžalynus pamiškėn. Po ažuolais ten giliu prisirinksim. Sunku praliisti? Akis išsibadysim? O kam mums rankos duotos? Praskleisim atžalas ir atvašynus ir palengva kaip nors... Kad tu pasiustum, kur iliindes? Gal riešutų radai? Taip imsiu, patikėsiu! Nesiekia lazdynėlis kelių... Šakos nulinkusios, nusvirusios, o riešutų! Oh! O didumėlis – kaip nykščiai žemén svyra. Ir kokios kekės! Po keturis, šešis, o kartais ir daugiau, tik nelabai kas gliaudos, dar nepakankamai prinokę. O jų lizdai, tie šepetėliai – viršugalviai virš jų tarytum seinių plikės. Ir kokios kekės tos sultingos, rūgščios, kiaurai liežuvį, rodos, varva. Kažin kodėl – kuo vertingesni riešutai, tuo jų lizdai sultingesni ir rūgštėsni? Geriau bressta aitriosiom sultimis maitinami? Vadinas, kartūs syvai gardū branduoli...

Tuo niekada nepatikėtum, jei savo akiems nebūtumei patyręs...

Ar visada gardžiausieji dalykai tarpsta aitriausioj bjaurasty?

Né vieno blogo čia nepasitaiko – nei sukirmijusio, nei žaibų pagadinto.

O augo atviroje vietoje tiesiog ant delno, kur saulė ir žaibai, ir kas tik nori glosoto. Ir sveikutėliai! Kaip gerai gvalbos kai kurie! Nykščiu gvalbyk, kekes sutrupink, švarutėlius kišenėn berk. Liežuvio sulțys nenugrauš, kišenėse balasto nereikės nesiutis. O pašaknélés gražiai aprudusios – lyg saulės karūna pasidabinusios. O jau kieti – žandikaulių tuo išsinarint galima! Suprask, žmogau, kad geras: prasti jie tankumyne, cionai, saulės atokaitoj, pagairėje žaibų ir vėjų, – gvildžiai.

Pasaulis įvairus, sunkiai aprépiamas, nežymiai jo dalelę mes apšviečiam, o visa kita – juoda nežinomybė.

Ar jau supratote, ką mums laikyti riešutavimui? Pirmiausia – treniruotė. Akies. Ji visą laiką budi, į viršų žiūri, į viršunes žalias, į tolius iš pašonės. Ir koordinuoti judesiai. Dantų ir kojų, rankų.

Akiratyje, saujoj ir ant danties – štai ką reikėtų laikyti riešutavimu.

Fantazijai taip pat erdvės nestinga, tik duok vadžias.

Kodėl fantazija laki, kai riešutauji, aš nežinau, geriau neklauusk.

Gal ir todėl, kad akys vis į viršų žiūri, gal ir dėl to, jog kojomis braidai žalią pašaulį, ir tavo akys pažaliuoja.

Triušiukai

Susimastęs Arvydas pro vežėcių tarplienius ilgai žvalgėsi į naktį. Paskui nuklydo mintimis į prieitį, kai jis kone kas sekmadienį ir pėscias, ir važiuotas į Kražius keliaudavo. Prisiminė, kad štai, išsietiesės vežėciose, jis sykį jau važiavo ir iš Kražių... Ne, ne! Ne vežėciose išsietiesės, o lovyje susiraitės, nes buvo dar žiema.

Kai jis išejo iš svainio namų, nešdamasis rankoje *karbelį* su dvimi triušiais, jau buvo kai tik po pietų. Nugaron dvelkė nedidelis minkštasis vakaris. Ramiai snyguliavo. Didelės kaip šuns kąsniai snaigės krito įkyplai ir gulė po kojomis. Eiti pavėjui buvo lengva ir smagu: nuotaiką kėlė svainio dovana – švelnučiai, simpatiški padarėliai *karbelyje*, aprišti nudyžusia skarele. Tačiau netrukus Arvydas pajuto, kad vėjas sukas iš šiaurė, stiprėja ir pažeme pradedė nešioti sniegą. Kol priėjo Valpainius, pūga kaip reikėjant išsisiautėjo: iš padangės griūvuo sniegas, vėjo gūsiai sūkuriai blaškė jি, lipindami akis. Per kelis žingsnius nieko nesimatė. Žvarbus šiaurys kiaurai košė dimelio švarką, prasiskverbamas, rodos, iki pačių nugarkaulio smegenų. Laimė, kad pakeliui pavijęs dėdulė pasiūlė pasivėžinti. Rogės su loviu – iš lentų sukalta dėže trašoms ar žvyrui vežioti. Arvydas susirangė tame lovyje, kad neužpūstyti prakeiktas šiaurys, ir, kalendamas dantimis, laikė aplėbės *karbą* su triušiais, saugodamas juos nuo vėjo. Šiaip taip kentė. Deja, nuo Jauniškės su geruoju dėdule Arvydui ne pakeliui: nuo Jauniškės jam reikėjo sukti iš vieškelio ir eiti per laukus. Jokio kelio ar tako laukose – nė žymės. Tik ūžauja vėjas, maišydamas dangų su žeme. Arvydas bematant išistikino, kad eiti vieškeliu viena, o per laukus – visai kas kita.

Sniego čia ligi kelių. Brido jis, brido, iki dvišakumos klimpdamas į pusnynus. Nuo šalčio stingo visi sānariai. Galop taip nuvargo ir sustiro, kad pasidarė silpna. Apleido paskutinės jėgos. Puolęs į neviltį, at-

8

Scenoje – Joanos Arkietės manifestas

Kristina BAGUCKAITĖ

Kovo 11-osios išvakarėse į muzikinį spektaklį intriguojamu pavadinimu „Sudeginti negalima pasigailėti. Joanos Arkietės manifestas“ Kauno lėlių teatre pakvietė VŠL „Meno ekspansija“ organizatorai.

Spektaklyje remtasi G. B. Shaw pjesės „Šventoji Joana“ bei G. Verdi operos „Žana d'Ark“ motyvais. Meninės idėjos sumanytojai ir pagrindinio vaidmens atlikėjai aktorei Eglėi Tulevičiūtei Joanos Arkietės paveikslą padėjo kurčių tarptautinių konkursų laureatė, vokalistė Natalija Katiliénė bei instrumentinės trio: Eglė Perkumaitė (fortepijonas), Vita Šiugždinienė (violončelė) ir Laima Šulskutė (fleita).

Iš pirmo žvilgsnio, rodos, viskas labai išprasta: moterys, moterims, apie moterį. Juolab kad ir tinkama proga pasitaikė – prieš keletą dienų minėta Kovo 8-oji – Tarptautinė moters diena (jos iniciatorė vokietė Klara Cetkin, prieš gerą šimtmetį pasiūlusi kasmet vieną dieną atkrepti dėmesį į moterų kovą už laisvę bei lygiavertę teises ir savo tikslu pasiekusi, matyt, buvo nusiteikusi ne mažiau kovingai nei Orleano mergelė).

Panarsiusi internete sužinojau, kad ši kompozicija įtraukta į tarptautinės socialinės akcijos „16 dienų prieš smurtą prieš moteris“ programą. Spektaklio temos pasirinkimas bei socialinis jo kontekstas kalba apie kūrėjų pastangas išgyvendinti ištaigos pavadinime („Meno ekspansija“ (lot. *expansio* – plėtimas, skleidimas) skelbiama misija).

Pačios kūrėjos šią kompoziciją vadina me-

Joana Arkietė (aktorė Eglė Tulevičiūtė)

nine moterų iniciatyva, kuri „skatina mylėti ir puoselti didžiausią žmogaus vertybę – laisvę“ („Moterų meninė iniciatyva – už laisvę“, „Kauno diena“, 2012 m., kovo 6 d.).

Tačiau jokiui būdu negalima teigti, kad spektaklyje kalbama tik apie moters padėti, – laisvės, orumo, pasirinkimo, nesitaikymo su smurtais temos – bendražmogiškos, universalios.

Atraminiai taškai spektaklyje tampa Joanos Arkietės biografijos faktai – gimbė 1412 m.

sisėdo sniege, atsukdamas vėjui nugara. Toks silpnumas pasklido po visą kūną, tokis abejingumas ir nykuma širdyje, kad, rodos, sėdėk taip ir nejudék, vis tiek niekad nepavyks tau išsikapstyti iš tų sniegynų. Tegul užpusto, gal nors tada pasislėpsi nuo kaukus stingdancio vėjo. Tegul sušalsi, kad tik nebejaustum to klaikaus maudulio kauluose, nuo kurio visame kūne ir pasklido šis alpuly. Vis tiek galas, nėra išeities. Jégų nebéra.

Ir pradėjo Arvydas vaizduotis, kaip žmonės jį rytoj ras sušalus, užpustytą, apsikabinusį *karbelį* su dviem triušiais, taip pat sušalusiai iš raga. Begalinis gailesys pačiam sau sugniaužė širdį. Ėmė snaudulys, visame kūne sklidlo maloni šiluma. Su vargu praplėše akis – pūga tebėsėlsta, vėjas tebestūgauja. Pažeme slenka ir slenka sniego marios, ir iš kur tiek jo imasi, sniegas jau prariojo jo kojas, užpustė daugiau kaip pusę *karbelio*. O tame triušiai, apie kuriuos jis tiek svajojo. Galvojo eidamas pradžiuginišias sesutes, visą fermą įsiveisiąs. Nesė juos tokį kelią, saugojo nuo pikto vėjo, o dabar štai, kai iki namų beliko gal kilometras...

Sukaupęs jėgas praplėše skarelės kompiutį ir pasilenkės pridėjo akį. Gyvi! Susirierte į kamuoliukus, apipustyti – kaip žili. Bet gyvi, mirksi akimis. Ir nė pats neįpajuto, kaip atskéléš nuklampojo per sniegą. Ĵeo, brido, glausdamas prie savęs *karbelį*, bijodamas tik vieno – pasiklysti, nueiti kur pro šalį...

O paskui sirgo. Ilgai, sunkiai. Apie du mėnesius išgulėjo lovoje dėl plaučių uždegimo. Blaškėsi, klejojo, o atgavęs sąmonę abejojo, ar beišeisiąs pavasarį ant žolės. Ir vis klausinėdavo namiškių apie triušius – ar gyvi, kaip jaučias...

Skruzdėlė

Norėdamos nuyti šalin nuo savęs šią mintį, Arvydas piktai apsivertė kniūbsčiams ir nukreipé akis į žemę. Ji buvo nuklota padžiūvusioms šakelėmis ir samanomis, iš kurių tai šen, tai ten styrojo pablyškūsios, liaunos, tačiau aukštostos smilgos – jos irgi galbūt stiepėsi padangėn, lenktyniaudamos su beržais...

Arvydo dėmesį dar patraukė skruzdėlė. Vieniša, ruda. Ropojo ji, aplenkama samanų *gojus*, jai vienai težinomais kelias ir ant nugaro gabenos gal triskart už save didesnį šapą. Vilko įsirežusį: skersa, šonu, kaip įmanė. Nuostabu buvo, iš kur ji ir jėgų tiek turi. Sutikusi ant tako sausą beržo

sakutę – ji buvo ne ką storesnė už degtuką, bet skruzdei kliūtis, – pirma pati perlipo, paskui atsisuko atbula ir pasiekusi timptelėjo krovinį vieną kartą, dar labiau persvérē, timptelėjo antrą kartą, trečią – tol, kol tas pervairsto per degtuką. Krisdamas šapas primygė savo gabentąj, atrodė – sutraškys, bet atkaklus vabzdžių išsikepurėjo iš po jo, vėl užsivertė ant nugaro savo naštą ir nukeliavo toliau.

Bežiūrėdamas į skruzdę, Arvydas prisiminė, kaip kažkada seniai, vaikystėje, apdraskytoje knygūkštėje aptiko paveikslėlių, kuriamė buvo pavaizduoti trys dideli drambliai, ir ant jų nugaru – visas pasaulis.

O vasaros vėjas kaip vėliavas plazdeno beržų viršunes.

Tėvas

...Tėvas sėdėjo ant taburetės palei duris, suspaudės tarp kelių lazda, padėjės ant jos rankas. Mésinga ir kuprota jo nosis garkosojo atskišusi, iš apačios paremta aštrių ūsiukų. Lūpos, kaip ir visada, kietai sučiauptos, akys mirkčioja, slepiasi po antakiai, lyg duodamos suprasti, kad prie šviesos jos jau niekada nebepripras.

Iš tolo pamačius, Arvydą nuvėrė nesmagus išpūdis, kad tėvas neturi smakro ir burnos: jo veidą, rodési, sudaro tiktais platiakata, suraukti antakiai ir toli į priekį atskišusi nosis, nuo kurios ant sienos krinta ilgas šesėlis. Ir apskritai tėvuko išvaizda dvelkė nenusakomu nepasitenkinimu, smarkiai tramdoma gėla.

Toji gėla nuolat būdavo įsispaudusi ir giliai įdubusiose, iš po neaukštos, tvirtai suręstos kaktos į tolumas įsmeigtose akyse.

Kiek palinkės į priekį, jis pédindavo keiliu ir tikriausiai matydavo, jausdavo ir girdėdavo tą patį, ką ir kiti, ir drauge visiškai ne tą patį.

Jau ir šiaip pilkos tévo akys kartkartėmis apsitraukdavo padūmavusiom ūkanom, tikriausiai jam atrodė, kad darosi nepastebimas, išsineria iš konkretių kūno linijų, visas jis dabar – keliaujančiųjų akys, klauša, lytējimas.

Jo ausys nuolatos girdėjo pavienius, nedrasis kelionės išvargintų žmonių kuždešius, akys šmirinėjo jų veidais, kad suprastų, kaip numaldytų dvasią apsėmusią gražatį, vis labiau grubu delnai, ir drėgmė smelkėsi pro išmirkusį apavą.

Nedaug tokių žmonių kaip tévas, galvojo Arvydas, gal ir gerai, kad tiek nedaug.

„Sudeginti negalima pasigailėti“, – kablelių teksts padėti patiem...

Meninė kompozicija cikliškai siejama medžio anglies motyvo – ja dalijamasi spektaklio pradžioje ir finalinėje scenoje kaip ryšio tarp gyvų ir mirusiuju iprasmiminiu. Sudegusio medžio anglies arba dulkės motyvas artimas biblienei simbolikai – „dulke buvai, dulke ir virsi“. Medinis avinėlis su ratukais, traukomas po sceną už virvės, – atperkamiosios aukos įvaizdis, pastatymė įkūnijantys nekalbos mergaitės lemčių ir kartu pasyvumą, priklausymą nuo aplinkybių. Simboliai ne originalūs, bet, tinkamai išryškinti, suteikia spektakliui papildomą prasmių.

Žanos d'Ark likimą paženklintę ugnies įvaizdis muzikiniame spektaklyje įgauna skirtingus rašikos būdus: verbalini, muzikini bei vaizdinį (žodis – muzika – vaizdo projekcija). Tačiau madingos ir šiuo metu plačiai naudojamos vaizdo projekcijos, scenoje atliekančios iliustrinė funkcija, kartais kompoziciją daro panašią į „masinio vartojimo produkta“, subanaliuoninę mintį, idėją. Toks pastebėjimas tiktu ir labai nuspejamai besikeičiančiam scenos apsvietimui. Visgi norėtusi prasmingesniu, ne tokiu tradiciniu metaforu, ryškesnės kulminacijos, dinamikos.

Nepaisant kai kurių trūkumų, visos spektaklio kūrėjų profesionaliai atlieka savo vaidmenis – pradedant dramatišką Žanos d'Ark lemčių atskleidžiančią aktore E. Tulevičiūtę, taip pat soliste N. Katiliénė, kurios muzikinė partija suteikia dramatiškumo, spalvą pagrindinės veikėjų paveikslui, ir baigiant instrumentiniu moterų trio, kur kiekviena iš jų ne tik muzikantė, bet ir savo vaidmens įkūnijo.

Reikia tikėtis, kad moterų menininkų iniciatyvos neliks be atsako.

Kauno valstybinio lėlių teatro archyvo nuotrauka

Kauno karuselė

Kovo 15 d. posėdžiaus miesto savivaldybės taryba Kultūros ir meno premijas nuteitė įteikiti keturiems Kauno kūrėjams.

Po 10 tūkst. litų buvo paskirta tekstilininkų, įvairių projektų organizatorei ir kuratorei Zinaidai Irutei Dargienė, Kauno kammerinio teatro meno vadovui ir režisieriui, tarptautinio vieno aktoriaus teatro festivalio „Monobaltija“ iniciatoriui Stanislovui Rubinovui, publicistui, kulturologijos ir mitologijos studijų autorui Algirdui Patackui bei aktyviam parodų rengėjui, albumų sudarytojui, fotomenininkui Romualdui Rakauskui.

Lietuvos dailės neįmanoma įsivaizduoti be kraštovaizdžių ir peizažų. Tai viena pagrindinių temų, įkvėpusių mūsų dailininkus. Ji viena svarbiausiai ir Donato Valatkos tapboje.

Dailininkas D. Valatka nespėjo paminėti 80-ojo jubilejaus, tačiau kovo 15 d. Kauno valstybinės filharmonijos antrame aukšte susirinko daugelis jo artimųjų, kolegų ir gerbėjų. Čia surengta 16-oji jo personalinė paroda „Išėjė į savo saulėtą mozaiką“, eksponuojama dviejose salėse. Tai nėra įprasta dailės ekspozicijų erdvė, bet joje vykusiai susijungė derantys ir vienas kitą papildantys menai – dailė ir muzika.

D. Valatka – tikras žemaitis, gimęs 1932 m. Telšių apskrityje, Plungės rajone, Kantaučiuose. Jo kūriniaiose galime pastebėti nemaižai gimojo krašto vaizdų: sodybų, koplytelių, mišku, dirbamų laukų – tai atsispindi ir darbu pavadinimose. Menininkui būdinga vaizduoti metų laikus – jis pabrėžia gamtos kaitą, jos universalumą, pasitelkdamas spalvų paletės išraišką, atspalvius.

Parodos pristatymo metu kuratorė Violeta Krištopaitytė apibrėžė ir įvardijo dailininko stilium, meninę rašą, išskyrių pasutinkinio etapo darbus – juose emocijas ar egzistencinius klausimus menininkas bandė išreišksti per aštresnę spalvą, kitokį potėpių ar kompoziciją.

Grafikas Romualdas Čarna pažėrė atminyje likusių atsiminimų net iš Valstybinio dailės instituto laikų, į kurį D. Valatka įstojo 1957–aisiais, o R. Čarna – keleriais metais vėliau. Grafikas dailininkas atsiminė kaip labai kruopštū, gerą ir vertinamą mokinį. Šiltais atsiminimais pasidalijo ir dailininkė, D. Valatkos bendradarbė Milda Kulikauskienė.

Tapytoja Eglė Velaniškytė susirinkusiejiems akcentavo tapytojo mėgstamą žalią spalvą. Iš tiesų dailininko darbuose jos ap-

tu: žiemos peizažuose nuo apsiniaukusio dangaus sniegas įgauna šaltą melsvai žalsvą atspalvį, pavasario žalia – jauki, šilta ir abundanti, o rudens – įvairialypė: šilta ir šalta, tamis ir blyški, kartais ugninga ar paukštuota.

Renginį vedė Dailininkų sajungos Kauno skyriaus referentė Dalia Draugelienė. Ji prisiminė paskutinius susitikimus su D. Valatką. Atmintyje labiausiai įstrigusi dailininko dirbtuvė Kauno senamiestyje, Vilnius gatvėje esančio name palėpeje. Taip pat įsiminė faktas, kad menininkų įkvėpdavo muzika, tad ji nuolat skambėdavo.

Renginyje dalyvavo ir dailininko duktė Jurga Valatkaitė.

Parodą galima apžiūrėti Kauno valstybinėje filharmonijoje iki balandžio 1 d.

Kovo 30 – balandžio 1 d. Birštonas kviečia į 17-ąjį tarptautinį džiazo festivalį.

Šiame programoje – 19 projekty, kuriuose pristatys daugiau kaip 200 muzikantų iš Lietuvos miestų bei dešimties užsienio valstybių.

Kai kuriuos projektus galima išgirsti tik šioje seniausioje šalies džiazo šventėje.

Šiame festivalio scenoje Birštono kultūros centre pasirodys net keli nauji džiazo kolektyvai. Klaipėdės gitaristas Eugenijus Jonavičius su savo kvartetu debiuotus festivalyje kaip muzikos kūrėjas. Talento klasininko Dmitrijaus Golovanovo vadovaujamas vokalinis ansamblis „Singaz“ pirmą kartą koncertuos už Lietuvos muzikos ir teatro akademijos ribų.

Savo regiono ribas koncertu Birštone perženges neseniai įkurtas Rytių Aukštaitijos bigbands. Vieną pirmųjų pasirodymų seniausio festivalio scenoje surengė geriausius sostinės muzikantus subūrės Vilnius džiazo orkestras, parengęs programą su dažna festivalio viešnia Neda Malūnavičiūte.

Padedant Šveicarijos ir JAV institucijoms iš lietuviško džiazo paradą mažame kurorte išsilies Europos ir užjūrio pažibos.

Intriguojamus tarptautinius projektus šventei parengė Kešučio Vaiginio kvartetas su JAV pianistu Davidu Berkmanu, Liudo Mockūnu, prancūzu Marco Ducret ir Paul'o Brousseau bei dano Stephano Pasborgo kvartetas „Megaphone“, Janas Maksimovičius ir Šveicarų trio „Vein“. Aurelijus Ščiuka subūrė tarptautinę Londono gyvenančių muzikantų kompaniją.

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“ įveikdavo „geležinę uždangą“

Andrius JAKUČIŪNAS

2012 m. kovo 19 d. sukanka 40 metų, kai 1972-aisiais pogrindžio sąlygomis Lietuvoje buvo išleistas pirmasis žurnalo „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“, informavusio visuomenę apie Katalikų Bažnyčios ir tikinčiųjų padėtį Lietuvoje, skatinusio žmogaus teisių judėjimą, numeris. Tiesa, tai veikia politinis, ne kultūros įvykis, tačiau kas gali tiksliai apsakyti, kur baigiasi politika ir kur prasideda kultūra (arba atvirkščiai)? „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ reikšmė Lietuvos išsivadavimo kovos istorijoje – didžiulė, bet, matyt, ne mažesnė jos itaka ir ją kūrusiu, platinusi ir, žinoma, tyliai palaikiusiu žmonių savimeini. (Savaime suprantama, žurnalui nebuvu įmanoma dalytis; su publikuota medžiaga žmonės galėdavo susipažinti klausydami „Vatikano radijo“, „Amerikos balso“, „Laisvosios Europos“ ir kitų Vakarų radio stočių, – visiem LKB kronikos numeriams laimagingai pavyko įveikti vadinamają „geležinę uždangą“.) O tai – jau kultūra. Nesitaikstymo, tikėjimo, vilties kultūra, taip pat – ir naivumo kultūra, sukūrusi priešlaidas tarp paprastų žmonių iškeroti minčiai, kad visa, taigi ir sovietinis režimas, turi pabaigą.

Štai kodėl kalbant apie „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kroniką“ dėmesio centre atsiduria ne tikinčiųjų diskriminavimo faktai, – o juk aktyvūs kunigai pirmiausia stengesi atkrepti dėmesį į juos, – ne religija apskritai, net ne stulbinamas, kone neitikimas faktas, jog slapta nuo visaglio sovietinio saugumo buvo išleistas 81 žurnalo numeris (LKB kronika leista iki 1989 m. kovo 19 d.), bet žmogus. Kitaip tariant, žmonės, dėl efemerisko ir tais laikais gal net šiek tiek naivaus tikslu pasiryžę aukoti save. (Matyt, teisi Seimo pirmiinkė Irena Degutienė, teigusi, jog „šiandien sunku patiket, kad štai tokioje blogio imperijoje atsirado grupė drąsių žmonių, kurie ėmėsi leisti ir skleisti tiesos žodį, – kurie ēmėsi leisti ir platinti kroniką“.) Nors sovietų valdžios kova su šia saviveikla dėl įvairių priežascių nebuvu labai veiksminga, – gal prie pogrindininkų sėkmės prisidėjo ir tai, kad kai kurie „Kronikos“ padėjėjai, ypač jaunesnieji, nelabai aiškiai suvokė, kas jiems už tokią veiklą gali grësti, – nuolat bandyta nutraukti LKB kronikos leidybą represijomis ir propagandos priemonėmis. 1972 m. liepos 5 d. LTSR prokuratuoroje iškelta baudžiamojai byla pagal LTSR baudžiamoji kodeksą (BK) 199.1 straipsnį („melagingų prasimanyti, žeminančią sovietinę valstybinę ir visuomeninę santvarką, platinimas“). Byla buvo perduota LTSR KGB, kuri ēmėsi organizuoti kratas, konfiskavo spausdinimo įrangą, būta suimtųjų ir nuteistųjų, tarp jų – ir žinoma disidente Nijolė Sadūnaitė, 1974 m. rugpjūčio 27 d. suciupta spausdinanti LKB kronikos 11-ąjį numerį. LTSR KGB 1984 m. rugpjūčio 6 d. rašte TSRS KGB nurodė (remiuosi spaudos informacija, todėl duomenys gali būti ne visai tikslūs, – aut. past.), kad pagal 1972 m., 1978 m., 1982 m. iškeltas baudžiamas bylas dėl LKB kronikos leidybos ir platinimo baudžiamojon atsakomybėn patrukti 23 asmenys, 63 as-

menims buvo taikytos „profilaktinės priemonės“. Vis dėlto LKB kronika leista ir toliau. LKP CK biuras 1984 m. spalio 29 d. konstatavo, kad, nepaisant ideologinių ir propagandinų priemonių, auga Katalikų Bažnyčios įtaka visuomenėje, plinta nelegali katalikiška spauda.

Idėja leisti „Kroniką“ gimė slaptuose įvairių Lietuvos vyskupijų kunigų susirinkimuose, vykusiuoje nuo 1966 m. Šiuo požiūriu ypač aktyvūs buvo Vilkaviškio vyskupijos kunigai. Būreliuose būdavo svarstomi pastoracijos, Bažnyčios padėties ir perspektivų, represijų ir pasipriešinimo klausimai – labai aktualūs „valstybinio ateizmo“ engiamai Bažnyčiai. 1968 m. kilo sumanymas pabandyti informuoti laisvajį pasaulį apie Bažnyčios persekcionimą. Buvo rengiamos peticijos, laiškai su tikinčiųjų parašais TSRS vadovams, Vakarų šalių žiniasklaidai. Vėliau prieta prie išvados, kad labai reikalingas testinis leidinys, kuriam būtų nuolat pranešama apie katalikų gyvenimo problemas. Šią mintį palaikė dauguma veiklių kunigų. Žodis virto kūnų 1972 m. kovo 19 d. Simno miestelyje – čia pasirodė pirmasis „Kronikos“ numeris. Leidinio redaktoriumi, leidybos darbų koordinatoriumi taip Vilkaviškio vyskupijos veiklių kunigų sambūrių vienas neoficialių vadovų kunigas Sigitas Tamkevičius (dabar – Kauno arkivyskupas metropolitas), „Kronikos“ leidimą organizavęs Simne ir Kybartuose iki aresto 1983 m. 1983–1989 m. „Kronikos“ leidimui vadovavo kunigas Jonas Boruta SJ (dabar – Telšių vyskupas).

Pirmajį „Kronikos“ numerį parenglė padėjo Petras Plumpa, sesuo Genovaitė Navickaitė. 1975 m. „Kronikos“ talkininkė tapo sesuo Gerarda Elena Šliauskaitė, kuriai ilgus metus teko didžiulį leidinio redagavimo ir rengimo darbas. Be jos, ilgametėmis Kronikos redakcijos narėmis ir pagrindinėmis talkininkėmis buvo seserys Birutė Briliūtė, Ona Virginija Kavaliauskaitė, Bernadeta Malinskaitė, Nijolė Sadūnaitė, Ona Šarakauskaitė. Be abejo, tai tik maža dalis tų, kurie prisidėjo prie „Kronikos“ leidibos ir platinimo. Žurnalui pasiekė Vakarų pasaulį padėjo Rusijos disidentai: Sergejus Kovaliovės, Tatjana Velikanova, Aleksandras Lavutas, Glebas Jakuninas ir kiti. Užsienye „Kroniką“ platinė, publikavo, rėmė vertimus į kitas kalbas, perduodavo užsienio šalių radijo redakcijoms lietuvių ir kitomis kalbomis didelę grupę mūsų tautiečių.

Svarbiausias leidėjų uždavinys buvo perduoti išleistus numerius į Vakarus, iš kur juose skleidžiama in-

formacija papildavo per įvairias žiniasklaidos priemones. Pirmieji LKB kronikos numeriai buvo perduodami per rusų disidentus Čikagoje leidžiamam dienraščiu „Draugas“, vėliau, šiek tiek atsilis TSRS politiniam klimatui, įsigudrinta perduoti „Kronikos“ mikrofilmus šalyje viešintiems įšeivijos lietuviams, suvyniojus juos į saldainių popierėlius arba įmontavus į dantų pastos tūbeles, kitus suvenyrus. LKB kronikos skelbimu užsienyje rūpinosi organizacija „Lietuviai katalikų religiniė šalpa“ Niujorke ir „LKB kronikoms leisti sajunga“ Čikagoje. 1978 m. JAV įsteigtas Lietuvii informacijos centras, platinęs LKB kronikos medžiagą žmogaus teisių gynimo organizacijoms ir informacijos agentūroms. Leidinys buvo perspausdinamas, verčiamas į anglų, vokiečių, italių, prancūzų ir ispanų kalbas, siunciamas vyskupams, senatoriams, ambasadoriams, tarptautinėms organizacijoms ir kt. Užsienio lietuvių pastangomis LKB kronikos išspausdinta dešimties tomų knygų serija. LKB misiją pratęsė jau Atgimimo laikais oficialiai pradėtas leisti žurnalas „Katalikų pasaulis“.

Minint pogrindinio leidinio jubiliejų, visoje Lietuvoje vyko nežaicių renginių. Seimo parodų galerijoje eksponuojama Seimo kanclerijos Parlamentarizmo istorijos ir atminimo įamžinimo skyriaus parrengta paroda „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikai – 40 metų“. Paroda veiks kovo 12–26 d. Kaip praneša rengėjai, čia eksponuojami „Kronikos“ leidibos istorija, jos redaktorius, bendradarbius ir talkininkus, leidinio persekcionimą menantys istoriniai liudijimai: autentiški, originalūs „Kronikos“ numeriai iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistenčijos tyrimo centro Genocido aukų muziejaus, Lietuvos ypatingajame archyve dabar saugomi KGB dokumentai apie „Kroniką“ ir jos talkininkus, autentiški daiktinių eksponatai (spausdinimo mašinėlė, diktfonas, mikrofilmai ir kt. – visa tai Seimo kanclerijai maloniai paskolino „Kronikos“ redaktorius 1972–983 m.). Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius SJ. Parodoje taip pat rodomas istorinės nuotraukos iš Genocido aukų muziejaus, Lietuvos ypatingojo bei Lietuvos centrinio valstybės archyvo, fotografo Andrius Petrusevičiaus asmeninio archyvo. Kovo 16 d. Seime organizuota konferencija-minėjimas „Tiesos žodis – kelias į laisvę: 1972–1988 m. Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“. Nedidelė paroda taip pat vyksta Lietuvos technikos bibliotekoje.

Nors šie kuklūs atminimo ženkli tuo metu negyvenusiesiems turbūt nepadės suvokti LKB „Kronikos“ kurėjų ir talkininkų užmojo masto, pasidomėti verta.

23 d., penktadienį, 17 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – portugalų ir lietuvių poezijos vakaras pristatant dvikalbę eilėraščių rinktinę „Poezijos signalai / Sinais de poesia“. Dalyvauja knygų sudarytojai Nuno Guimaraes ir Andrius Konickis, poetai Vainius Bakas, Diana Jablonskaja, Benediktas Januševičius, Birutė Jonuškaitė, Julius Keleras, Giedrė Maybe, Zita Mažeikaitė, Ernestas Noreika, Sonata Paliulytė, Viktoras Rudžiškės ir kiti.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

26 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Dainavimo katedros magistrantų Operetės vakaras, skirtas Tarptautinei teatro dienai. Dalyvauja doc. Jolantos Ciurilaitės, doc. Algirdo Januto, prof. Vytauto Juozapaičio, doc. Astos Krikščiūnaitės, prof. Irenos Laurušienės, prof. Reginos Maciūtės, prof. Irenos Milkevičiūtės, prof. Vladimiro Prudnikovo, prof. Sigutės Stonytės klasė studentai: Indrė Anankaitė, Eglė Čiūčinskaitė, Viktoras Gerasimovas, Anete Graudina, Aleksejus Knutovas, Loreta Kovalevskytė, Audrius Martišius, Viktorija Miškinaite, Ilona Pliavgo, Ieva Simonavičiūtė, Laura Stančiūnaitė, Liutauras Sutkus. Taip pat dalyvauja bakalaurantai: Laimonas Bendaravičius (prof. Vytautas Juozapaitis), Kasparas Damulis (prof. Virgilijus Noreika). Koncertmeisteriai – Vytautas Lukočius, Olgą Taškinaitė. Režisierius – Nerijus Petrokas. Programoje: arijos, duetai, ansambliai iš Leonardo Bernsteinio, Emmericho Kalmano, Franzo Leharo, Paula Lincke'o, Jacques Offenbacho, Johanno Strausso operetių.

26 d., pirmadienį, 13.30 val. Egliškių šv. Jono Bosko vidurinėje mokykloje (Egliškių kaimas, Vilniaus rajonas) – renginys iš ciklo „Prozos dienos“. Dalyvaus rašytojai Elena Kurklietytė ir Vytautas Bubnys.

28 d., trečiadienį, 17 val. Rašytojų klube – dailininkė Marijos Mačiukienės jubiliejinės tapybos parodos atidarymas. Dalyvaus autorė Marija Mačiukienė, dailininkė Elena Voverienė, dr. Elena Kajackienė, redaktorė Nijolė Kvarcijėtė.

22 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: sakralinė dailė lietuvių liaudies tradicijoje. Veda dailininkė Gvidas Latakas.

23 d., penktadienį, 13 val. miesto vaikų ir moksleivių – lietuvių liaudies kūrybos atliekų – konkursas „Tramtutis 2012“. Informacija: tel. (8 676) 12831.

24 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Pasiruošimas vestuvėms. Piršlybos“. Lektorius Aleksandras Žarskus. 18 val. paskaita „Jis ir ji: meilės išbandymai pasakose“. Dalyvauja psichologė Jūratė Vyžintienė.

26 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: margučių raštai (vėliavos). Veda dailininkė Daiva Žiurkelienė. Informacija tel. (8 625) 65218.

27 d., antradienį, 18 val. mokymai suaugusiesiems „Vakarojimai seklkyje“: margučio vėlimas, dekoravimas (vėlimo adatelių naudojimas). Veda Daiva Vainauskienė. Registracija tel. (8 679) 36715.

28 d., trečiadienį, 18 val. paskaita „Žalieji kokteiliai ir žalioji virtuvė“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

29 d., ketvirtadienį, 18 val. tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: sakralinė dailė lietuvių liaudies tradicijoje. Veda dailininkė Gvidas Latakas.

30 d., penktadienį, 15 val. popietė „Paukščiai liaudių kūryboje“ su folkloro ansambliu „Dailingė“ (vad. Birutė Nemčinskienė). Veda Kristina Kliucieviciūtė-Mikulskienė. Iėjimas nemokamas. 18 val. Jonavos rajono Užusalių folkloro ansamblis. Iėjimas nemokamas.

31 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Ivedimas į vestuvinių virsmą. Atsisveikinimas“. Lektorius Aleksandras Žarskus. 18 val. paskaita „Pasakos apie jėgą: nuo tautosakos iki filosofijos. II dalis“. Dalyvauja istorikas Kęstutis Kasparas.

24 d., šeštadienį, 18 val. Kauno Architektų namų 2-ojo aukšto salėje (Vilnius g. 22) – Inos Pukelytės komedija „Brendžio trims!“ Bilietų kainos – 30, 40 Lt, senjoram ir studentams – 10 % nuolaida.

25 d., sekmadienį, 16 val. Algirdas Kaušpėdas „Gyvenimo ekologija, arba Tau, Martynai, mėlynas dangus“. Bilieto kaina – 10 Lt.

29 d., ketvirtadienį, 19 val. „Sheep got waxed“ (jazz): saksofonininkas Simas Šipavičius (simon sheep), būgnininkas Adas Gecevičius (ed getz) ir gitaristas Paulius Vaškas (paul wax). Bilietų kainos – 20, 25 Lt.

30 d., penktadienį, 19 val. Branislavo Nuščiaus miniatiūrų komedija „Šeimos patarėjas“. Bilietų kainos – 30, 40 Lt, senjoram ir studentams – 10 proc. nuolaida.

31 d., šeštadienį, 18 val. Inos Pukelytės komedija „Meilė Paryžiuje“. Bilietų kainos – 30, 40 Lt, senjoram ir studentams – 10 proc. nuolaida.

Bilietus platina Tiketa ir Teatro klubas darbo dienomis bei prieš renginius. Rezervacija tel. (8 698) 25100, (8 698) 70787.

22 d., ketvirtadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo universiteto Užsienio kalbų skaitykloje (K. Donelačio g. 52–22) vyks seminaras, skirtas vieno žymiausių XX a. rašytojų Jameso Joyce'o 130-osioms gimimo metinėms.

Skirkite 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio „Nemunu“

Esame dėkingi bičiuliams ir rėmėjams, kurie 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio paramą praėjusiais metais skyrė savaitraščiui „Nemunas“.

Jeigu nusprestumėte ir siemet skirti 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio, prašome užpildyta ir pasirašytą formą pateikti Valstybinei mokesčiu inspekcijai arba atnešti / atsiusti į „Nemuno“ redakciją iki 2012 m. balandžio 30 d.

„Nemuno“ duomenys:
pavadinimas – VšĮ „Savaitraštis Nemunas“
žmonės kodas – 132678259
adresas – Gedimino g. 45, 44329 Kaunas
bankas – AB Swedbank, banko kodas 7300
sąskaita – LT147300010002256121
(Formą galite rasti interneto svetainėje www.vmi.lt)

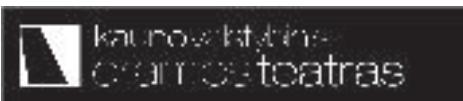
Paraginkite tai padaryti ir savo draugus bei pažiūstamus.

Nemuniečiai

Pavasariniai išsiblaškymai

9-ajame „Nemuno“ numeryje publikuotame Gedimino Jankaus straipsnyje „Memento mori: kelyje į mirusiu salą“ įsivėlė apmaudi kliauda – spektaklio „Stebuklingasis Tenebris“ kompozitorius ir dainų aranžuotojas yra Raimundas MARTINKENAS.

10-ajame numeryje straipsnio „Tylos pamokos pavasarėjant“ iliustracijos (tapybos darbo) autorius

92-ojo kūrybinio sezono kovo-balandžio mėnesio repertuaras

22 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

23 d., penktadienį, 24 d., šeštadienį, 25 d., sekmadienį, 18 val. premjera! (Laisvės al. 71) – Friedricho von Schillerio „Pleškai“. Drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

24 d., šeštadienį, 15 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Inesos Paliulytės „Liūdnas dievas“. Liūdnas istorija visai šeimai. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

25 d., sekmadienį, 15 val., 31 d., šeštadienį, 18 val. Penktajoje salėje (Laisvės al. 71) – Jeano Dello ir Geraldo Sibleyraso „Tegyvuoja Bušonas“. Vienos dailies komedija. Režisierius Ričardas Vitkaitis. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

28 d., trečiadienį, 29 d., ketvirtadienį, balandžio 3 d., antradienį, 4 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antonio Čehovo „Palata“. Vienos dailies spektaklis. Inscenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 50 Lt.

29 d., ketvirtadienį, 19 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Kauno šoko teatro „Aura“ šokių ir tekstilės performansas „Ar aš esu tu, kas aš esu?“. Choreografė Birutė Letukaitė. Spektaklio trukmė – 0.50 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

30 d., penktadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Yukio Mishima „Markizė de Sad“. Vienos dailies drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

31 d., šeštadienį, 15 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Vidmantas Bartulio „Pamokslas žuvims“. Vienos dailies spektaklis. Režisierius Vidmantas Bartulis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 20 Lt.

Balandžio 1 d., sekmadienį, 17 val. Penktajoje salėje (Laisvės al. 71) – Keturkra „Amerika pirtyje“. Triju dalių komedija. Režisierius Valdas Lencevičius. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

Balandžio 1 d., sekmadienį, 18 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpeliu pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

Balandžio 4 d., trečiadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – Bian Friel „Stebuklingasis Tenesis“. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

22 d., ketvirtadienį, 18 val. Edvardo Radzinskij „Koba“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 20, 25 Lt.

23 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Dienai ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

24 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Bležą“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

25 d., sekmadienį, 18 val. Vario Fo, Franko Rame „Viena namuose“. Monokomedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kainos – 20, 25 Lt.

29 d., ketvirtadienį, 18 val. svečiuose Lietuvos nacionalinis dramos teatras – Juhos Jokelos „Fundamentalistai“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

30 d., penktadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

31 d., seštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių komedija pagal Réjous Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

23 d., penktadienį, 19 val. „Katytė „P“. Spektaklis tik suaugusiesiems pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 20, 35, 40 Lt.

25 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Sidabrinis fėjos šaukstelis“. Spektaklis vaikams. Režisierė A. Dilytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

26 d., sekmadienį, 18 val. Lauros de Week „Mylimiausi“. Vienos dailies spektaklis. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kaina – 30, 35 Lt.

30 d., penktadienį, 31 d., šeštadienį, 19 val. premjera! Mario Fratti „Sesuo“. Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valanda prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

23 d., penktadienį, 18 val. Vilniaus teatro „Lélé“ gastrolės Kaune – spektaklis jaunimui ir suaugusiesiems „Jūratė ir KasTautas“. Pjesės autorai Daiva Čepauskaitė, Vitalijus Mazūras, režisierius ir dailininkas Vitalijus Mazūras, kompozitorius Faustas Latėnas, judeys Sigitas Mikalauskaitės. Bilieta kaina – 20 Lt.

24 d., šeštadienį, 12 val. premjera! „Undinėlė“. Pagal H. Ch. Andersen pasaką. Nu 5 m. Režisierius Olegas Žiugžda. Bilieta kainos – 10, 12, 15 Lt.

24 d., šeštadienį, 18 val. Tarptautinei teatro dienai – suaugusiesiems „Medinės žvaigždės“. Režisierius Andrius Žiurauskas. Populiariu TV projektu parodijos. Bilieta kainos – 15, 20 Lt.

25 d., sekmadienį, 12 val. „Žalias žalias obuoliukas“. Istorija apie amžiną ir pasiaukojamą draugystę. Nu 6 m. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt.

27 d., antradienį, 18 val. Tarptautinei teatro dienai „Laimingi žmonės“ pristato spektaklį suaugusiesiems – V. V. Landsbergio „Atėjau, pamaciau, negalėjau, arba – visiškas rudnosiušas“. Režisierius V. V. Landsbergis. Vaidina Ainis Storpištis. Bilieta kaina – 40 Lt. Bilietai parduodami www.tiketa.lt ir prieš spektaklį Lėlių teatro kasoje.

31 d., šeštadienį, 12 val. „Mažasis Mukas“. Ar sunku būti kitiui? Nuo 5 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt.

Balandžio 1 d., sekmadienį, 12 val. „Tigriukas Petrikas“. Ar sunku gyventi drąsą pametus? Nuo 3 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

22 d., ketvirtadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacobskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

23 d., penktadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Monmartro žibuklė“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agnis Danilevičs (Latvija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

24 d., šeštadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marijus Jacobskis, kostiumų ir grymo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

25 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Grybų karas ir taika“. Dviejų veiksmų operėlė-parodija vaikams ir téveliams. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 1.35 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

25 d., sekmadienį, 18 val. Žoržo Bize „Karmen“. Dainuoja L. Jonutė (LNOBT), Erik Fenton (JAV), E. Chrebtovas (debiutas), G. Peckytė. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

28 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brēmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas. Režisierius Dmitrijus Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 35, 40, 100 Lt.

29 d., ketvirtadienį, 18 val. Sai Kolmano „Mielojo Čaritė“. Dviejų veiksmų operėlė-parodija vaikams ir téveliams. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 1.35 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

25 d., sekmadienį, 18 val. Žoržo Bize „Karmen“. Dainuoja L. Jonutė (LNOBT), Erik Fenton (JAV), E. Chrebtovas (debiutas), G. Peckytė. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

30 d., penktadienį, 18 val. Genadijaus Gladkovo „Brēmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas. Režisierius Dmitrijus Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 35, 40, 100 Lt.

30 d., penktadienį, 18 val. Šarlio Guno „Margarita“ (Faustas). Triju veiksmų opera. Skiriamos dainininkės Stasės Repečkaitės 85-mečiui. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

31 d., seštadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Bajaderė“. Triju veiksmų operetė. Pastatymo meno vadovas ir režisierius Gintas Žilys, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Artūras Šimonis, kostiumų dailininkė Jolanta Rimkutė, choreografas Andrius Kurienės. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

Balandžio 1 d., sekmadienį, 18 val. Johanno Strausso „Šiksnopšnai“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Liškauskas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

28 d., trečiadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Valentino Sventicko knygos „Apie Justiną Marcinkevičių“ sutiktuvės. Dalyvauja knygos autoriai, kritikas Valentinas Sventickas, aktoriai Inga Mikutavičiūtė ir Saulius Čiučelis. Gitara gross Artūras Kelpša, vakarą ves rašytoja Aldona Ruseckaitė. Renginys skirtas Maironio metams paminėti. Knygą bus galima išsigyti.

Vyriausiasis redaktorius
Viktoras Rudžianskas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255
Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244
Viktoras Rudžianskas (KAUKO LAIPTAI) – tel.: (8-610) 67255
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja – Gražina Viktoria Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266
Naujių redaktorių: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakučiūnas – tel. (8-611) 98945, el. pastas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Jurga Tumasonytė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas; teatras – Gediminas Jankus.

Fotografas: Zenonas Baltrušis.
Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

22 d., ketvirtadienį

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Lūšnynų milijonierius“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, kovo 27 d., Kitokio kino klube žiūrėsime prieš ketverius metus tikra kinematografinio pasaulio sensacija tapusi ir aštuoniais „Oskarais“ apdovanotą filmą „Lūšnynų milijonierius“.

Jei ne britų režisierius Danny Boyle'o pavardė titruose, ne neįtartum, kad žiūri ne indišką filmą. Ryškūs šiuolaikinės Indijos kino aktorių Amitabhas Bachchanas atskrido jį dievinantiems tautiečiams daugiau autografų. Taip senamadiška ir romantiška, pažystama ir miela. Bet nuo pirmų kadrių negali atskryti minties, kad viskas čia kažkaip ne taip, kaip Bolivudo kine. Juk patys įndai vargu ar būtų epizodą su savo ekrano dievaičiu sukompromita- vė visą scenos patosą „nugesinančią“ at-

mazga, kurioje žvaigždės autografą laimi ką tik iš fekalijų duobės išniręs vaikėzas, būsimų širdį veriančių dramų herojus.

Pasigendi ir tradicinių dainų, be kurių sentimentalų indiškų melodramų neįmanoma išsivaizduoti. Vienintelė tokia scena su geležinkelio perone šokančiu ir dainuojančiu milžinišku kordebaletu prasideda kaip efektinės finalinių titrų fonas. Užtai filmo viduryje gražia scena su naktiniame sode angeliskais balsais dainuojančiais vaikais baigiasi šiuriai piaiš jų apakinimo vaizdais.

Panašū šokiruojamų paralelių filme apstu. I jas nuolat nušokama nuo pagrindinio siužeto, beveik dvi valandas besirutuliojančio TV studijos dekoracijoje, kurioje filmujamas visame pasaulyje populiarus žaidimas „Kas nori tapti milijonieriumi?“ Čia nepaprastos sėkmės sulaukia aštuoniolikmetis Džamalas Malikas (aktorius Devas Patecas), neįtikėtinai lengvai įveikiantis vieną žaidimo etapą po kito. Sunku patikėti, kad Mumbajaus purve užaugęs beraštis galėjo savo protu pasiekti aukščiausią intelektualios viktorinos lygi.

**TRADICINIS JUBILIEJINIS 40-ASIS
MĖGĖJŲ TEATRŲ FESTIVALIS
„KAUNO RAMPA 2012“**

Festivalis skirtas Kazio Binkio teatro 75-mečiui
2012 m. kovo 27-31 d.

Kovo 27 d. (antradienis)

16 val. Pantomimos žanro miniatūros „Kartu įleme“. Kauno miesto jojimo užstebėjimo čerčas „Placinis išmoris žariukas“. Valdecas V. Borkevičius.

18 val. „Smagiosios miniatūros“. Kult. bendruomenės renginių organizatorius prenumeruoto „Kūrystys“ „Pjami“. Režisierė I. Raudinaitė.

Kovo 28 d. (trečiadienis)

13 val. Spektaklis vaikams „Pmiaudžių dinkenos iki sumaištis strubuklingame miške“. Kauno Kazio Binkio teatro Vaikų ir jaunimo studijos. Režisierė N. N. Žilinskienė. Spektaklis priklausys iš kurtinių.

18 val. Premjera. DR. Patrino lytinė komedija „Kristinė mūs Sevid“[®]. Kaio Binkio teatras. Režisierius R. Šiaušė.

Kovo 29 d. (ketvirtadienis)

12 val. Premjera. Pasakė – žaūlinas muziejuose „Priešine“. Šiaurėsčių grupė muzikos šiamu studijos „Dūkupė 22“ ir muzikinių šokių trupės „Rūra“. Režisierė A. Rolišaitė. Chorozinė R. Buminiškienė.

18 val. Premjera gegelė paties pavadinimo K. Binkio pjesė „Alikaimas“. Kauno Kazio Binkio žanru žinomai studijos iš laivinės namų bendruojo spektaklio. Režisierė N. V. Žilinskienė.

Kovo 30 d. (penktadienis)

14 val. Spektaklis „Muzikinis gyvenimas ir mūzikos“. Egle J. Matinaitės-Bacevičienės spesk. „Muzikinės žiūrės“ iš Kauno muzikaliųjų teatrų „Lamės pėdai“. Režisierė J. Bacevičienė.

18 val. Premjera. Š. Mošalskio ir G. Alksno žiūrės humoro komedija „Antarktidas“ (N-16). Asociacija „Teatinas“. Režisierius G. Alksnas.

Kovo 31 d. (šeštadienis)

12 val. Premjera. E. De Filipo komedija „Itališkos vedýbos“. Juzefinė Kazio Binkio teatro iš laivinės namų spektaklis. Režisierė R. Šiaušė.

17 val. Muzikinis spektaklis pagal Z. Amujo pjesę „Orkestrės“. Teatrų Ženklės teatros teatras. Režisierė K. Držinskienė.

Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79; Kęstučio g. 1)
Informacija tel. (8 37) 320 661, www.tautosnamai.lt

Bilietai kaina – 10 Lt., moksleiviams, studentams ir pensininkams – 5 Lt.
Kovo 27 d. 16 val., 18 val., 30 d. 14 val. ir vaikams skirti spektakliai nemokami.
Bilietai parduodami 2 val. prieš spektaklius.

Rėmėjai: KULTŪROS RÉMIMO FONDAS, RASA, Verslo Sėkai, Kauno diena, TNS, Lietuvos bankas, UNDINĖ, AUTROLIS, init, mikro VISĀLĀ, PROMO, extra fm, TERRA PUBLICA, Nemunas

Savaitgalis prie televizoriaus

Naktis priklauso romantikams, policininkams ir banditams

Gediminas JANKAUSKAS

Sunku suprasti, pagal kokias taisykles lietuviškos televizijos savo tin-kleliuose dėlioja kino pozicijas. Kadangi tarp geriausiai laikų užimantinių serialų, pokalbių šou (pats metas juos perkrikštysti į paskalas ir plepalus), žaidimų ir išidžiai „projektais“ vadina-mų muzikinių laidų kinui lieka tik priėdų prie reklamų vaidmuo, dažniausiai suskasi iki skausmo žinomi ir daug kartų rodyti komerciniai filmai. Šį savaitgalį dominuoja kriminalinės tematikos kino produkcija.

Iš bendro fono malomai išskiria populiarus aktorius Beno Afflecko režisuotas trileris „Dingusioji“ (ketvirtadienis, 21.30 val., TV6), su kurias pagal Denniso Lehane'o romaną. Viename Bostono kvartale dingsta ketverių metukų mergaitė Amanda. Aukos teta, nepatenkinta oficialiai tyrimo rezultatais, pasam-dio privatų detektyvą Patriką Kenži-

ir jo padėjėją Endžį Dženaro. Labai greitai energinga detektyvų porelė už-čiuopia gijas, kurias vyniojant toliau įkalčiu ir įtariamųjų daugėja, o lo-giška tragedijos detalijų grandinė nuo pagrobtosios mergaitės motinos nu-sidriekia iki tikros kriminalinės klo-akos, kurioje į vieną kaleidoskopą susilieja narkotikų prekeiviai, banditai, pedofilai bei kitokio plauko nu-sikalteliai.

Kur kas linksmesnę istoriją Holi-vudo veteranas Sidney Lumetas siūlo pasižiūrėti filme „Šeimos reika-lai“ (penktadienis, 21.30 val., Lietu-vos ryto TV). Trys pagrindiniai heroi-jai čia yra vienos Amerikoje seniai išskurusios kriminalinės „šeimos“ at-stovai. Senelis Džesės Makmulenas (aktorius Seanas Connery) vis dar saugoja senojo pasaulio vertėbes. Nors jis nusikaltėlis, visada vadovau-ja savu moralės kodeksu. Jo sūnus Vitas (aktorius Dustinas Hoffmannas) labiau už viską linkęs pasitikėti pi-

nigu galia. O Vito sūnus Adamas (aktorius Matthew Broderickas) priklauso „japių“ kartai, kurios svarbiausi koziriai – intelektas ir moderni tech-nika. Būtent jis ir sugalvoja genialų apliplėsimo planą.

Filmas „Tikra romantika“ (penktadienis, 23.40 val., BTV) sukurtas pagal Quentinino Tarantino scenarijų, o tai reiškia, kad Jame bus puikių dia-logų ir daug atvirai reiškiamos mei-lės kinui. Vienišius Klarensas Vorlis (aktorius Christianas Slateris) taip megsta filmus ir komiksus, kad net nejaudžia, kur baigiasi realybė ir pra-sidea jo fantazijos. Kartą kino salėje susipažinės su pribloškiamais iš-vaizdos mergina Alabama, Klarensas jai pasiperša. Ir netrukus sužino, kad jo teisėtoji žmonėlė priklauso gangsteriui Spivėjui, kuriam ji dirbo kaip prostitutė. Bet jaunikis dėl to visai nesielvertauja. Apsiginklavęs stambus kalibro pistoletu ir padrašintas Elvio Presley'o dvasis, jis stoja į ko-

vą su konkurentu.

Dramoje „Skrydžio planas“ (še-siadienis, 21.50 val., TV3) moderniu keleiviiniu boingu iš Berlyno į Niujorką skrendanti Kailė Prat (aktorė Jo-die Foster) paslaptingu būdu prara-pada šešerių metų dukrą. Trumpam nu-snūdusi moteris šalia savęs neberan-da mažosios Džulijos. Netrukus pra-deda aiskėti neįtikėtinai dalykai: mer-gaitės nėra keleivių sąrašuose, ir jos léktuve niekas nėra matęs.

Kriminalinėje dramoje „Infiltruo-ti“ (šeštadienis, 23.45 val., TV3) Bos-tono policininkas Biliis Kostiganas gauna užduotį aptikti iš policininkų gretas infiltruotus nusikaltėlius ir su-duoti skaudū smūgių airių mafijos kla-no vadeivai Frenkui Kosteliui. Įvykydi šią neįmanomą misiją galima tik tapus „kurniu“ nusikaltėliu gretose. Panasia diversine veikla užsiima iš policijų infiltruotas Kolinas Salivenas.

Policijos darbo kasdienybei skir-ta ir drama „Naktis priklauso mums“

(šeštadienis, 23.20 val., LTV). Džo-zefas Gruzinskis tarnauja policijoje, o jo brolis Bobis kaip inkstas taukuose vartosi kriminaliniuose Brukline baruose ir gauna pasiūlymą kurti pan-ašią landyňę Manhatane. Tik po to, kai jo brolis Džozefas vos nežiūva nuo kulkos į veidą, Bobis ima suprasti, koks slidus yra jo pasirinktas gyvenimo kelias.

Savaigačių baigs jaudinanti drama „Vienos nakties nuotykis“ (sekma-dienis, 23.35 val., LNK). Reklaminės firmos komercijos direktorius Maksas, darbo reikalais atskridęs iš Los Andželė į Niujorką, nusprenādė aplankytį ir AIDS sergantį draugą Čarli. Tačiau senų draugų pasimatymas ligoninėje įvyks tik po metų, nes dar-bar viesbučio kavinėje Maksas susi-pažista su vieniša moterimi Karen ir viską užmiršęs leidžiasi į svaigų vienos nakties nuotykį. O po metų Maksas sužino, kad Karen yra Čarlio bro-lienė.